CARTIER POPULAR CONTEMPORAN

MARGUERITE DURAS

MODERATO CANTABILE

CARTIER

MARGUERITE DURAS

MODERATO CANTABILE

MARGUERITE DURAS (pe numele adevărat Marguerite Donnadieu; 1914, Gia Dinh, Indochina – 1996, Paris), scriitoare și cineastă franceză. Revenită în Franța în 1927, debutează sub semnul neorealismului, iar odată cu *Les Petits Chevaux de Tarquinia* (1953) se apropie de Noul Roman. Autoare prolixă, semnează mai multe piese de teatru (*La Musica*, 1965; *L'Amante anglaise*, 1968; *Des journée entières dans les arbres*, 1968; *Savannah Bay*, 1982) și câteva scenarii de filme (*Hiroshima mon amour*, 1960; *Une aussi longue absence*, 1961; *India Song*, 1975; *Le Camion*, 1977). Premiul Goncourt pentru *L'Amant* (1984).

Opera romanescă: *Un barrage contre le Pacifique*, 1950; *Les Petits Chevaux de Tarquinia*, 1953; *Le Square*, 1955; *Moderato cantabile*, 1958; *Dix heures et demie du soir en été*, 1960; *Le Ravissement de Lol V. Stein*, 1964; *Le Vice-Consul*, 1965; *L'Amante anglaise*, 1967; *Abahn, Sabana, David*, 1970; *L'Amour*, 1971; *L'Amant*, 1984; *L'Amant de la Chine du Nord*, 1991.

"Noul roman al lui Marguerite Duras, ***Moderato cantabile,*** *s-ar putea defini astfel: Doamna Bovary rescrisă de Bela Bartok – dacă nu ar fi vorba, înainte de toate, de un roman de Marguerite Duras (care nu seamănă, finalmente, cu nimeni altcineva) și de cea mai bună carte a sa (ceea ce nu-i puțin spus)."*

Claude ROY, "Madame Bovary réécrite par Bela Bartok"

CARTIER POPULAR CONTEMPORAN

Marguerite DURAS

MODERATO CANTABILE

Traducere din franceză de Carmelia LEONTE

CARTIER®
Editura Cartier, SRL, str. Bucureşti, nr. 68, Chişinău, MD2012.
Tel./fax: 24 05 87, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, Bucureşti.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com
Difuzare:
Bucureşti: Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com
Chişinău: bd. Mircea cel Bătrân, nr. 9, sectorul Ciocana. Tel.: 34 64 61.

Cărţile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România şi Republica Moldova.
LIBRĂRIILE CARTIER
Casa Cărţii Ciocana, bd. Mircea cel Bătrân, nr. 9, Chişinău. Tel.: 34 64 61.
Librăria din Hol, str. Bucureşti, nr. 68, Chişinău. Tel./fax: 24 10 00.
Librăria Vărul Shakespeare, str. Şciusev, nr. 113, Chişinău. Tel.: 23 21 22.

Colecţia *Cartier Popular Contemporan* este coordonată de Gheorghe Erizanu
Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Em. Galaicu-Păun
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design: Victoria Dumitraşcu
Tehnoredactare: Victoria Dumitraşcu
Prepress: Editura Cartier
Tipar: Combinatul Poligrafic (nr. 61 637)

Marguerite Duras
MODERATO CANTABILE
© Les Éditions de Minuit, 1958

Marguerite Duras
MODERATO CANTABILE

© Cartier, 2006, pentru prezenta versiune românească.
Reeditare după ediţia din 2006, apărută la Editura Cartier în colecţia "Biblioteca deschisă".
Această ediţie a apărut în 2006 la Editura Cartier. Toate drepturile rezervate.
Cărţile Cartier sunt disponibile în limita stocului şi a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii
Duras, Marguerite
Moderato cantabile / Marguerite Duras; trad.: Carmelia Leonte; cop.: Vitalie Coroban. – Ch.: Cartier, 2006 (Combinatul Poligr.). – 88 p. – (Col.: *Cartier Popular Contemporan* / coord. col.: Gheorghe Erizanu).
ISBN 978-9975-79-030-7
CZU 821.133.1-31
D 95

ISBN 078-9975-79-030-7

lui G. J.

I

— Eşti bun să citeşti ce scrie pe partitură? întrebă doamna.

— Moderato cantabile, spuse copilul.

Doamna a punctat acest răspuns cu o lovitură de creion pe pian. Copilul nu a avut nici o reacţie, s-a uitat fix la partitură.

— Şi ce înseamnă moderato cantabile?

— Nu ştiu.

O femeie, aşezată la trei metri distanţă, a suspinat.

— Eşti sigur că nu ştii ce înseamnă moderato cantabile? a reluat doamna.

Copilul nu a răspuns. Doamna a scos un strigăt sufocat de neputinţă, lovind din nou pianul cu creionul. Copilul nu a mişcat nici măcar o geană. Doamna s-a răsucit spre cealaltă femeie.

— Doamnă Desbaresdes, ce spuneţi, zise ea.

Anne Desbaresdes a suspinat încă o dată.

— Ce părere aveţi?

Copilul, imobil, cu privirea aplecată, a fost singurul care şi-a amintit că seara se apropia, stăpânitoare. Tremura.

— Ţi-am spus o dată, ţi-am spus de două ori, ţi-am spus de o mie de ori, eşti sigur că nu ştii?

Copilul nu găsi de cuviinţă să răspundă. Doamna examină încă o dată figura care se afla în faţa ei. Furia ei creştea.

— Iar începe, spuse cu voce joasă Anne Desbaresdes.

— Problema este, continuă doamna, problema este că tu nu vrei să spui.

Anne Desbaresdes scrută şi ea copilul din cap până-n picioare, dar altfel decât doamna.

— Ai să spui imediat, urlă doamna.

Copilul nu a părut surprins. Continua să nu răspundă. Atunci doamna a lovit pentru a treia oară claviatura, dar atât de puternic încât creionul s-a rupt. Chiar lângă mâinile copilului, strânse, rotunde şi lăptoase încă. Crispate. Nu au mişcat.

— E un copil dificil, îndrăzni să spună Anne Desbaresdes, nu fără o oarecare timiditate.

Copilul a întors capul spre locul de unde venea vocea, repede, doar atât cât să se asigure de existenţa femeii, apoi şi-a reluat poza imobilă, în faţa partiturii. Mâinile şi le ţinea strânse.

— Nu vreau să ştiu dacă e greu sau nu, doamnă Desbaresdes. Greu sau nu, el trebuie să asculte.

Parcă pândind liniştea care ia locul vorbelor, zgomotul mării a intrat pe fereastra deschisă. Şi cu el, celălalt zgomot, atenuat, al oraşului prins într-o după-amiază de primăvară.

— Pentru ultima oară, eşti sigur că nu ştii?

O şalupă trecea prin cadrul ferestrei deschise. Copilul, întors spre partitură, abia a mişcat – doar mama lui a înţeles – atunci când şalupa a început să îi parcurgă orizontul.

Zgomotul pâslos al motorului se întindea în tot orașul. Erau rare vapoarele de agrement. Asfințitul colora cerul. Alți copii, opriți pe chei, îl contemplau.

— Pentru ultima oară, ești sigur, într-adevăr?

Șalupa încă trecea.

Doamna s-a mirat să vadă atâta încăpățânare. Furia i s-a stins. A înțelese cât de puțin contează ea în ochii acestui copil, deși l-ar fi putut face să vorbească numai cu un gest. A început să se simtă nedreptățită de soartă. Ariditatea vieții ei o copleșea.

— Ce meserie, ce meserie, gemu ea.

Anne Desbaresdes nu a spus nimic, dar și-a înclinat capul, parcă în semn de consimțire.

Șalupa a sfârșit de traversat cadrul ferestrei deschise. Zgomotul mării s-a năpustit, fără măsură, peste liniștea copilului.

— Moderato?

Copilul și-a destins mâna, mișcând-o încet, scărpinându-și pulpa piciorului. Gestul lui a fost dezinvolt, probabil că doamna l-a apreciat ca inocent.

— Nu știu, spuse el, după ce a terminat cu scărpinatul.

Culorile asfințitului au devenit dintr-o dată atât de glorioase, încât fața și părul blond al copilului s-au transfigurat.

— E ușor, spuse doamna, puțin mai calmă. Apoi și-a suflat nasul, cu obidă.

— Ce copil am, spuse Anne Desbaresdes cu un soi de veselie, dar cum se face că e atât de încăpățânat...

Doamna a preferat să nu dea importanță unei asemenea dovezi de orgoliu.

— Asta înseamnă, spuse ea copilului – zdrobită – pentru a suta oară, asta înseamnă moderat şi cantabil.

— Moderat şi cantabil, întrebă copilul, de ce?

Doamna s-a întors către femeia de lângă geam.

— Ah, vă jur.

— Teribil, comentă Anne Desbaresdes, râzând, încăpăţânat ca un catâr, teribil.

— Reluăm, spuse doamna.

Copilul nu a reacţionat.

— Reluăm, spuse ea.

Copilul tot nu mişca. Liniştea obstinaţiei sale făcu loc zgomotului mării. Într-o ultimă tresărire, culorile asfinţitului explodară.

— Nu vreau să învăţ să cânt la pian, spuse copilul.

În stradă, de undeva, de jos, răsună un strigăt de femeie. Un plânset lung, continuu, căpătă o asemenea înălţime încât acoperi zgomotul mării. Apoi încetă, brusc.

— Ce este? strigă copilul.

— S-a întâmplat ceva, spuse doamna.

Zgomotul mării reveni. Izbucnirea roşie a cerului începu totuşi să pălească.

— Nu, spuse Anne Desbaresdes, nu-i nimic.

Se ridică de pe scaun şi merse spre pian.

— Prea mulţi nervi, spuse doamna, privindu-i pe amândoi cu un aer reprobator.

Anne Desbaresdes îşi prinse copilul de umeri, îl strânse cu putere, aproape să-i facă rău, gata să strige.

— Trebuie să înveţi pianul, trebuie.

Copilul tremura, şi el, din acelaşi motiv: îi era frică.

— Nu-mi place să cânt la pian, spuse el murmurat.

Alte strigăte se auziră, în locul celui dintâi, răzleţe, neasemănătoare, parcă vrând să păstreze un prezent deja trecut, devenit între timp liniştitor. Lecţia continua.

— Trebuie, continuă Anne Desbaresdes, trebuie.

Doamna ridică severă capul, dezaprobând atâta duioşie. Crepusculul începu să cocheteze cu marea. Cerul se decolora, cu lentoare. Numai vestul era încă roşu, dar se estompa şi el.

— De ce? întrebă copilul.

— Muzica, dragostea mea...

Copilul se reculese puţin, să înţeleagă şi, neînţelegând, admise totuşi ca posibil.

— Bun. Dar cine a strigat?

— Aştept, spuse doamna.

Copilul începu să cânte. Muzica se ridică peste rumoarea mulţimii deja adunate sub fereastră, pe cheu.

— Totuşi, totuşi, spuse Anne Desbaresdes voioasă, vedeţi...

— Dacă vrea, spuse doamna.

Copilul termină sonatina. Brusc, rumoarea de afară năvăli în cameră, nestăvilită.

— Ce este? întrebă iar copilul.

— Reluăm, răspunse doamna. Nu uita: moderato cantabile. Gândeşte-te la un cântec care te-ar putea adormi.

— Niciodată nu îi cânt, spuse Anne Desbaresdes. În seara aceasta mi-o va cere şi va face în aşa fel că nu voi putea să îl refuz.

Doamna nu voi să asculte. Copilul reîncepu să interpreteze sonatina de Diabelli.

— Si bemol la cheie, spuse doamna ascuţit, îl uiţi prea des.

Voci precipitate, de femei şi bărbaţi, din ce în ce mai numeroase, năvăleau pe cheu. Păreau să spună toate acelaşi lucru, pe care nu puteai să-l distingi. Sonatina îşi urma cursul, nepotolită, dar de data aceasta, la mijlocul ei, doamna nu a mai suportat.

— Opreşte.

Copilul se opri. Doamna se întoarse spre Anne Desbaresdes.

— E clar, s-a întâmplat ceva grav.

Au mers toţi trei la fereastră. În stânga cheiului, la vreo 20 de metri de imobil, în faţa unei cafenele, se adunase o mulţime de oameni. Alţii veneau alergând de pe străzile învecinate şi se îmbulzeau acolo, privind spre interiorul cafenelei.

— Vai, spuse doamna, ce cartier...– se întoarse spre copil, îl luă de mână – reia odată de unde ai rămas!

— Ce să reiau?

— Sonatina!

Copilul reluă sonatina în acelaşi ritm şi, apropiindu-se sfârşitul orei, o nuanţă, aşa cum i se ceruse: moderato cantabile.

— Când ascultă în felul acesta, mă dezgustă puţin, spuse Anne Desbaresdes. Nici nu mai ştiu ce vreau, vedeţi. Ce martiriu!

Copilul continua, totuşi, aşa cum i se ceruse.

— Ce educaţie i-aţi dat, doamnă Desbaresdes, observă profesoara, cu jovialitate parcă.

În acel moment copilul se opri.

— De ce te-ai oprit?

— Credeam...

Reluă sonatina, aşa cum i se ceruse. Zgomotul surd al mulţimii creştea mereu, devenea atât de puternic, chiar şi la etajul la care se aflau ei, încât muzica era acoperită.

— Nu uita de si bemol la cheie, spuse doamna, fără asta ar fi perfect.

Sonatina se desfăşura, creştea, ajunse la ultimul său acord. Ora luă sfârşit. Doamna declară lecţia din ziua aceea terminată.

— Veţi avea probleme, doamnă Desbaresdes, cu acest copil, vă spun eu.

— Deja am, mă devoră.

Anne Desbaresdes înclină capul, cu ochii închişi într-un surâs dureros, parcă de nesfârşită procreaţie. Jos, în stradă, câteva strigăte, chemări acum rezonabile, indicau faptul că acel eveniment necunoscut s-a consumat.

— Mâine vom şti şi noi ce s-a întâmplat, spuse doamna.

Copilul alergă la fereastră.

— Vin nişte maşini, spuse el.

Se adunase o mulţime de oameni, care creştea, blocând intrarea cafenelei, de o parte şi de alta, iar din străzile învecinate veneau incredibil de mulţi, nu se mai sfârşeau. Oraşul se multiplicase. Oamenii au făcut un culoar, la vederea unei furgonete negre, din care au coborât imediat trei bărbaţi şi au intrat în cafenea.

— Poliţia, spuse unul.

Anne Desbaresdes se lămuri.

— Cineva a fost omorât. O femeie.

Îşi lăsă copilul în faţa casei domnişoarei Giraud, se duse spre mulţimea din faţa cafenelei, se strecură printre oameni

până la ultimul rând, cel mai apropiat de ferestrele deschise, imobilizat de spectacol. În interiorul cafenelei, în penumbra din spatele sălii, o femeie era întinsă pe jos, inertă. Un bărbat, aplecat mult deasupra ei, agățându-i-se de umeri, o chema, în liniște:

— Dragostea mea. Dragostea mea.

El se întoarse spre mulțime, o privi, văzu toți ochii aceia. Fața lui era lipsită de orice expresie, exceptând-o pe aceea a dorinței: fulgerătoare, de neșters, împotriva lumii. Poliția intră. Patroana, stând demnă îndărătul tejghelei, aștepta.

— E a treia oară când încerc să vă chem.

— Sărmana femeie, spuse cineva.

— De ce? întrebă Anne Desbaresdes.

— Nu se știe.

Bărbatul, în delirul său, se aruncă pe corpul întins al femeii. Un inspector îl prinse de braț și îl ridică. Se supuse. Aparent, orice urmă de demnitate îl părăsise, pentru totdeauna. Îl ținti pe inspector cu o privire total absentă, plecată parcă din această lume. Inspectorul îi dădu drumul, scoase un carnet din geantă, un creion, îi ceru să își decline identitatea, aşteptă.

— Nu vă osteniți, nu răspund acum, spuse bărbatul.

Inspectorul nu insistă și merse să-și ajungă colegii care o interogau pe patroană, așezați la ultima masă din spatele sălii.

Bărbatul se așează lângă femeia moartă, îi mângâie părul și îi surâse. Un tânăr sosi gonind în pragul cafenelei, cu un aparat foto de-a curmezișul pieptului, și îl fotografie astfel, așezat și surâzător. În lumina magneziului, se putea vedea femeia tânără încă, sângele curgându-i din gură în firișoare mici care

se împrăştiau în jur, după ce îşi lăsaseră urmele şi pe chipul bărbatului care o îmbrăţişase. În mulţime, cineva a spus:

— Dezgustător! şi a plecat.

Bărbatul s-a întins iar lângă corpul femeii, dar pentru puţin timp. Apoi, ca şi cum asta l-ar fi epuizat, s-a ridicat din nou.

— Opriţi-l, să nu plece! strigă patroana.

Dar bărbatul nu se ridicase decât pentru a se întinde iar, mai aproape, lângă corpul ei. Apoi a rămas acolo, cu o hotărâre aparent calmă, agăţat de ea cu ambele braţe, cu faţa lipită de a ei, cu acelaşi sânge, ce curgea din gura ei, murdărind ambii obraji.

Dar inspectorii de poliţie, imediat cum au terminat de scris declaraţia patroanei, s-au apropiat cu paşi lenţi, toţi trei cu acelaşi aer de intensă plictiseală. S-au oprit în faţa lui.

Copilul, aşezat cuminte în faţa casei domnişoarei Giraud, începuse să uite toată povestea. Fredona sonatina lui Diabelli.

— Nu era nimic, spuse Anne Desbaresdes, acum trebuie să ne ducem acasă.

Copilul o urmă. Întăriri ale poliţiei soseau, prea târziu, fără nici un motiv. Când cei doi, mamă şi fiu, au trecut prin faţa cafenelei, bărbatul ieşea, încadrat de poliţişti. La trecerea lui, oamenii se fereau, în linişte.

— Nu el a strigat, spuse copilul. El nu a strigat.

— Nu el. Nu te uita acolo.

— De ce?

— Nu ştiu.

Bărbatul a mers docil până la furgonetă. Dar, odată ajuns acolo, el s-a zbătut în linişte până a scăpat din strânsoarea

polițiștilor și a alergat cu toate forțele în sens invers, spre cafenea. Dar, când să ajungă, cafeneaua parcă s-a stins, s-a estompat în mulțime. Atunci el s-a oprit din alergare și a urmat din nou inspectorii de poliție până la furgonetă. Apoi a urcat. Poate în acel moment a plâns, dar crepusculul care acaparase totul nu a lăsat să se vadă grimasele însângerate și tremurătoare ale chipului său și nici lacrimile care curgeau.

— Totuși, spuse Anne Desbaresdes ajungând în Bulevardul Mării, ai putea să reții odată pentru totdeauna. Moderato înseamnă moderat, de mijloc, și cantabile înseamnă că se poate cânta, modula, e ușor.

II

A doua zi, când uzinele încă fumegau la celălalt capăt al oraşului şi trecuse ora obişnuită pentru venirea celor doi în cartier, vineri de vineri, Anne Desbaresdes îşi luă copilul şi îi spuse:

— Vino.

Merseră de-a lungul Bulevardului Mării. Mulţi oameni se plimbau deja pe faleză. Unii, mai temerari, înotau.

Copilul căpătase deja deprinderea să parcurgă oraşul, în fiecare zi, în compania mamei lui, astfel încât ea putea să îl ducă oriunde. Totuşi, imediat cum au depăşit primul dig şi au ajuns la al doilea doc de remorchere, deasupra căruia locuia domnişoara Giraud, el se înspăimântă.

— De ce?

— De ce nu? spuse Anne Desbaresdes. Azi numai ne plimbăm. Aici sau în altă parte. Vino.

Copilul se lăsă dus, hotărât să o urmeze până la capăt.

Ea merse direct la cafenea. La bar era un bărbat care citea un ziar.

— Un pahar cu vin, ceru ea.

Vocea îi tremura. Patroana se miră, dar apoi se reculese.

— Şi pentru copil?

— Nimic.

— De acolo a venit strigătul, îmi amintesc, spuse copilul.

Se îndreptă spre uşă, coborî treapta, dispăru pe trotuar.

— E vreme bună, spuse patroana.

Ea văzu că femeia tremura şi evită să o privească.

— Mi-era sete, spuse Anne Desbaresdes.

— Sunt primele zile călduroase din an, de asta.

— V-aş mai cere un pahar cu vin.

După tremurul persistent al mâinilor agăţate de pahar, patroana înţelese că nu va afla prea curând care este cauza emoţiei acestei femei, ci va trebui să aştepte ca emoţia să treacă. Dar totul se întâmplă mai repede decât ar fi crezut. Anne Desbaresdes bău al doilea pahar dintr-o înghiţitură.

— Eram în trecere, spuse ea.

— E vreme bună pentru plimbare, răspunse patroana.

Bărbatul nu mai citea ziarul.

— Ieri, fix la această oră, eram la domnişoara Giraud.

Tremurul mâinilor se atenuă. Faţa căpătă o alură aproape decentă.

— Vă recunosc.

— A fost o crimă, spuse bărbatul.

Anne Desbaresdes minţi.

— Mă întrebam despre ce a fost vorba, vedeţi...

— E normal.

— Perfect pentru afaceri, spuse patroana. În dimineaţa asta a fost o adevărată defilare pe aici.

Copilul ţopăia pe trotuar.

— Domnişoara Giraud dă lecţii băieţelului meu.

Vinul o ajuta, fără îndoială, tremurul vocii îi încetase. În ochi i se citea un surâs de eliberare.

— Vă seamănă, spuse patroana.

— Mi s-a mai spus.

Surâsul deveni mai pronunțat.

— Ochii.

— Nu știu, spuse Anne Desbaresdes. Vedeți, dacă tot ne făceam plimbarea, m-am gândit că e o bună ocazie să venim azi până aici. Așa...

— Da, o crimă.

Anne Desbaresdes mințì din nou.

— A, nu știam...

Un remorcher părăsi docul și demară, în zgomotul obișnuit și cald al motoarelor. Copilul rămase țintuit pe trotuar, cât dură manevra, apoi se întoarse spre mama lui:

— Unde merge?

Ea îl ignora. Copilul plecă iar afară. Femeia luă paharul gol în mâini, dar conștientiză imediat stângăcia și îl puse imediat la loc, pe tejghea, așteptând, cu privirile aplecate. Bărbatul se apropie.

— Permiteți-mi.

Ea rămase uimită, toată buimăceala aceea o luase pe nepregătite.

— Nu obișnuiesc, domnule.

El comandă vin, apoi făcu un pas spre ea.

— Strigătul a fost atât de puternic, încât e firesc să fim curioși. Și eu am simțit la fel, credeți-mă.

Ea își bău vinul, al treilea pahar.

— Ceea ce știu este că el i-a tras un glonț în inimă.

Intrară doi clienţi. Ei recunoscură femeia de la tejghea şi se mirară.

— Şi, evident, nu putem afla de ce...?

Era clar că ea nu obişnuia să bea şi, în general, ora aceea de dimineaţă şi-o umplea altfel.

— M-aş bucura să vă pot spune, dar nu ştiu nimic sigur.

— Nu ştie nimeni?

— El ştia. Acum are o criză de nebunie, e închis de aseară. Ea e moartă...

Copilul veni de afară şi se lipi de mama lui într-o mişcare de abandon fericit. Ea îi mângâie absentă părul. Bărbatul privi mai atent.

— Se iubeau, spuse el.

Ea abia tresări.

— Acum ştii ce-a fost cu strigătul acela? întrebă copilul.

Ea nu răspunse, dar făcu semn din cap că nu. Copilul merse din nou la uşă, ea îl urmări din priviri.

— El lucra la şantierul naval, ea, nu ştiu.

Femeia se apropie de el.

— Poate aveau probleme sentimentale?

Ceilalţi clienţi au plecat. Patroana, care auzise discuţia, se apropie de bar.

— Şi măritată, spuse ea, cu trei copii, şi beată, pare a fi o problemă.

— Poate că asta nu e un obstacol, nu? întrebă Anne Desbaresdes, după un timp.

Bărbatul nu încuviinţă. Ea rămase descumpănită. Şi imediat tremurul mâinilor reîncepu.

— În sfârşit, nu ştiu... spuse el.

— Nu, spuse patroana, credeţi-mă, şi mie nu îmi place să mă amestec în treburile altora.

Alţi trei clienţi intrară. Patroana se îndepărtă.

— Nu e un obstacol, cred şi eu, spuse bărbatul, zâmbind. Cred că au avut probleme sentimentale, cum spuneţi dumneavoastră. Dar poate nu din cauza acestor probleme a omorât-o, cine ştie?

— Cine ştie, într-adevăr.

Mâna căuta paharul, mecanic. El făcu semn patroanei să le servească din nou vin. Anne Desbaresdes nu protestă, dimpotrivă, avea aerul că aşteaptă.

— Imaginaţi-vă, spuse ea, cu blândeţe, ca şi cum vie sau moartă, pentru el nu mai conta... Credeţi că se poate ajunge în această situaţie... altfel decât... din disperare?

Bărbatul ezită, o privi drept în ochi, apoi spuse, cu un ton hotărât:

— Nu am habar.

Îi întinse paharul, ea îl luă, bău. El o conduse spre subiecte mai familiare.

— Vă plimbaţi des prin oraş.

Femeia dădu pe gât o nouă înghiţitură de vin. Surâsul îi reveni şi îl ucise din nou, mai repede decât înainte. Erau primii aburi ai beţiei.

— Da, plimb copilul în fiecare zi.

Patroana, pe care el o observa de la distanţă, vorbea cu cei trei clienţi pe care îi avea. Era sâmbătă. Oamenii îşi permiteau să piardă timpul.

— În acest oraş, aşa mic cum este, se întâmplă câte ceva în fiecare zi, ştiţi foarte bine.

— Ştiu, dar fără îndoială că într-o zi sau alta... ceva vă uimeşte mai mult – ea se tulbură. De obicei mă plimb în scuare sau pe malul mării.

Din cauza beţiei care se accentua, ea fixa cu privirea bărbatul ce-i stătea în faţă.

— Îl plimbaţi de mult timp.

O preocupau ochii acestui bărbat care îi vorbea şi care o privea, în acelaşi timp.

— Vreau să spun că e mult timp de când îl plimbaţi prin scuare şi pe malul mării, repetă el.

Ea gemu. Surâsul îi dispăruse total. O grimasă îl înlocui, descoperindu-i cu brutalitate chipul într-o nouă lumină.

— Nu ar fi trebuit să beau atâta vin.

O sirenă a ţiuit, anunţând sfârşitul programului de sâmbătă pentru muncitori. Imediat începu să bubuie aparatul de radio, insuportabil.

— E deja ora şase, anunţă patroana.

Dădu aparatul mai încet, începu să se precipite, să pregătească şiruri de pahare pe tejghea. Anne Desbaresdes păstră un lung moment de tăcere stupefiată, privind cheiul, ca şi cum nu ar fi putut să se dumirească asupra ei însăşi. Bărbatul îi vorbi abia atunci când în port începu să se audă zgomotul mulţimii care se apropia.

— Vă spuneam că plimbaţi acest copil de multă vreme în scuare şi pe malul mării.

— De ieri seară, spuse Anne Desbaresdes, de la lecţia de pian a copilului meu, m-am gândit mult. Nu aş fi putut să nu vin azi.

Au intrat primii clienţi. Copilul îşi făcu loc printre ei, curios, şi ajunse la mama lui care îl prinse într-o îmbrăţişare mecanică.

— Sunteţi doamna Desbaresdes. Soţia directorului de la Import-Export şi de la Turnătoria Coastei. Locuiţi pe Bulevardul Mării.

O altă sirenă a răsunat, mai slabă decât prima, la celălalt capăt al cheiului. A apărut un remorcher. Copilul s-a îndepărtat de mama lui, destul de brutal, a alergat afară.

— Învaţă să cânte la pian, spuse ea. Are înclinaţii, dar şi multă rea voinţă, trebuie să recunosc.

Pentru a face loc oamenilor care intrau, tot mai mulţi, în cafenea, bărbatul se mai apropie puţin de femeie. Primii clienţi au plecat. Alţii veneau. Printre ei, în acest schimb de veniri şi plecări, se vedea soarele asfinţind în mare, cerul strălucitor şi copilul, de cealaltă parte a cheiului. Se juca singur. Jocul avea un secret indescifrabil, cel puţin de la distanţă. Sărea peste obstacole imaginare, probabil cânta.

— Aş vrea pentru copilul acesta atâtea lucruri deodată, că nici nu ştiu ce să fac, cum să încep. Nu cred că procedez bine. Acum trebuie să mă întorc, e târziu.

— V-am văzut de multe ori. Nu-mi imaginam că veţi veni într-o zi aici cu copilul.

Patroana dădu aparatul mai tare pentru ultimii clienţi care tocmai intrau. Anne Desbaresdes se întoarse spre bar, făcu o grimasă, acceptă zgomotul, îl ignoră.

— Dacă aţi şti câtă fericire doreşte o mamă copilului său, de parcă ar fi posibilă. Poate ar fi mai bine să stăm separaţi din când în când. Nu reuşesc să îmi fac o idee clară despre acest copil.

— Aveţi o casă frumoasă la capătul Bulevardului Mării. O grădină mare, închisă.

Ea îl privi perplexă, încercând să se adune.

— Lecţiile de pian îmi fac multă plăcere, mărturisi ea.

Copilul, hăituit de crepuscul, se întoarse încă o dată la ei. Rămase acolo să contemple lumea, clienţii. Bărbatul îi făcu semn Annei Desbaresdes să privească afară. Îi zâmbi.

— Priviţi, spuse el, zilele se lungesc, se lungesc...

Anne Desbaresdes privi, îşi potrivi pardesiul cu grijă, lent.

— Lucraţi în acest oraş, domnule?

— Da. Dacă reveniţi, voi încerca să aflu lucruri noi şi să vi le spun.

Ea îşi coborî privirea, amintindu-şi. O paloare grea i se aşeză pe chip.

— Avea sânge pe buze, spuse, şi el o îmbrăţişa, o îmbrăţişa.

Ea se replie:

— E o supoziţie ceea ce spuneţi?

— Nu am spus nimic.

Asfinţitul ajunsese atât de aproape, încât atingea faţa bărbatului. Corpul său îl reflecta deja de un moment, aşa cum rămăsese, în picioare, puţin aplecat deasupra tejghelei.

— Văzându-l, nu s-a putut opri, nu-i aşa, e aproape inevitabil?

— Nu am spus nimic, repetă bărbatul. Dar cred că el a ţintit în inimă pentru că ea îi ceruse.

Anne Desbaresdes gemu. Un geamăt aproape licenţios, dulce, urcă din această femeie.

— Curios, nu am chef să mă întorc acasă, spuse ea.

El luă brusc paharul, îl termină dintr-o înghiţitură, nu răspunse, o părăsi din priviri.

— Cred că am băut prea mult, continuă ea, vedeţi, asta e.

— Asta e, da, repetă bărbatul.

Cafeneaua era aproape goală. Tot mai rar intra cineva. În timp ce spăla paharele, patroana îi urmărea pe cei doi, intrigată, fără îndoială, că întârzie atât. Copilul se întorsese în uşa cafenelei şi contempla cheiul, acum silenţios. În picioare în faţa bărbatului, cu spatele la uşă, Anne Desbaresdes păstră un moment lung de tăcere. El nu părea conştient de prezenţa ei.

— Mi-ar fi fost imposibil să nu revin, spuse ea în sfârşit.

— Am revenit şi eu din acelaşi motiv.

— Este văzută des în oraş, spuse patroana, cu băieţelul ei. În sezonul cald, zilnic.

— Lecţiile de pian?

— Vineri, o dată pe săptămână. Ieri. Asta îi dă prilejul unei ieşiri, în definitiv, această poveste...

Bărbatul zornăia mărunţişul din buzunar. Privea cu fixitate cheiul din faţa lui. Patroana nu insistă.

Îndată ce depăşea digul, Bulevardul Mării se întindea, perfect rectiliniu, până la capătul oraşului.

— Întoarce capul, spuse Anne Desbaresdes. Priveşte-mă.

Copilul ascultă, obişnuit cu manierele ei.

— Uneori cred că eu te-am inventat, că nu-i nimic adevărat, asta-i.

Copilul înalţă capul şi căscă în faţa ei. Interiorul gurii lui se umplu de ultima licărire a asfinţitului. Uimirea Annei

Desbaresdes, când îşi privea copilul, era mereu aceeaşi, ca în prima zi. Dar în seara aceea uimirea parcă a crescut, reînnoită prin ea însăşi.

III

Copilul a împins grilajul, cu ghiozdanul bălăngănind pe spate, apoi s-a oprit la capătul parcului. A privit cu atenție peluzele din jurul lui, a mers lent, pe vârful picioarelor, nu se ştie niciodată, multe păsări treceau pe acolo, le-ar fi putut speria cu mersul lui. Tocmai atunci o pasăre şi-a luat zborul. Copilul a urmărit-o din priviri un moment, atât cât i-a trebuit să o vadă aşezându-se pe un arbore din parcul vecin, apoi şi-a continuat drumul până sub o anumită fereastră, în spatele unui fag. Şi-a înălțat capul. La această fereastră, la această oră din zi, întotdeauna i se zâmbea. I s-a zâmbit şi acum.

— Vino, strigă Anne Desbaresdes, mergem la plimbare.

— Pe malul mării?

— Pe malul mării, oriunde. Vino.

Au pornit pe bulevard în direcția digurilor. Copilul a înțeles foarte repede, nu s-a mirat deloc.

— E departe, se plânse el – apoi acceptă, începu să fredoneze.

Când au depăşit primul doc, era încă devreme. În faţa lor, în extremitatea sudică a oraşului, orizontul era întunecat de dungi negre, de nori roşietici care făceau cerul să semene cu o imensă turnătorie.

Ora era găunoasă, cafeneaua era încă goală. Singur, bărbatul era acolo, la capătul barului. Când femeia a intrat, patroana a mers să o întâmpine. Bărbatul nu s-a mişcat.

— Cu ce să vă servesc?

— Aş vrea un pahar cu vin.

L-a băut imediat. Tremurul ei era mai puternic decât în urmă cu trei zile.

— Probabil vă miraţi că mă revedeţi...

— În meseria mea..., spuse patroana.

A privit cu coada ochiului spre bărbat – şi el pălise –, s-a aşezat, apoi, răzgândindu-se, s-a întors şi, cu un gest decent, a deschis radioul. Copilul şi-a lăsat mama şi s-a dus afară.

— Cum vă spuneam, băieţelul meu ia lecţii de pian la domnişoara Giraud. Cred că o cunoaşteţi.

— O cunosc. Vă văd trecând, o dată pe săptămână, de mai bine de un an. Vineri, nu-i aşa?

— Vineri, da. Aş vrea încă un pahar cu vin.

Copilul îşi găsise un camarad. Stăteau cuminţi la extremitatea cheiului şi priveau cum se descărca nisip de pe un şlep mare. Anne Desbaresdes bău a doua jumătate din cel de al doilea pahar de vin. Tremurul mâinilor se atenuă puţin.

— E un copil care stă mereu singur, spuse ea privind spre cheu.

Patroana reluă tricotul roşu, considerând inutil să răspundă. Un alt remorcher plin peste măsură intra în port. Copilul strigă ceva neînţeles. Bărbatul se apropie de Anne Desbaresdes.

— Luaţi loc, spuse el.

Ea se supuse fără nici un cuvânt. Patroana, tricotând mereu, privea cu încăpăţânare remorcherul. Era evident că, după părerea ei, lucrurile căpătau o întorsătură neplăcută.

— Acolo.

El îi arătă o masă. Ea se aşeză, el de asemenea, în faţa ei.

— Mulţumesc, murmură ea.

În sală se lăsa penumbra fragedă a începutului de vară.

— Am revenit...

Afară, foarte aproape, un copil fluiera. Ea tresări.

— Aş vrea să luaţi încă un pahar cu vin, spuse bărbatul, cu ochii la uşă.

Comandă vinul. Patroana îi servi fără un cuvânt, plictisită deja de comportamentul lor bizar. Anne Desbaresdes se rezemă de spătarul scaunului, se abandonă răgazului pe care i-l lăsa frica.

— Au trecut trei zile, spuse bărbatul.

Ea se îndreptă cu efort şi bău din vin.

— E bun, spuse ea, încet.

Mâinile nu îi mai tremurau. Se redresă şi mai mult, înaintând cu dezinvoltură spre bărbatul care acum o privea.

— Aş vrea să vă întreb, nu lucraţi astăzi?

— Nu, am nevoie de timp.

Ea surâse cu o timiditate ipocrită.

— Timp ca să nu faceţi nimic?

— Da, nimic.

Patroana îşi ocupase poziţia strategică, în spatele tejghelei. Anne Desbaresdes vorbea cu voce joasă.

— Problema, pentru o femeie, este să găsească un pretext ca să intre într-o cafenea. Dar mi-am spus că eu sunt capabilă să găsesc unul, cum ar fi un pahar cu vin, setea...

— Am încercat să aflu mai multe. Nu am aflat nimic.

Anne Desbaresdes se chinui încă o dată să își amintească.

— A fost un strigăt foarte lung, foarte înalt, care s-a oprit brusc tocmai atunci când era mai puternic.

— În acel moment a murit, spuse bărbatul. Strigătul s-a oprit atunci când ea nu a mai putut să îl vadă.

Sosi un client, dar nu îi remarcă deloc, își sprijini coatele pe tejghea.

— O dată, mi se pare, da, o dată am strigat și eu cam în felul acesta, poate, da, atunci când a venit pe lume copilul.

— S-au cunoscut din întâmplare într-o cafenea, poate chiar în cafeneaua aceasta, pe care o frecventau amândoi. Au început să își vorbească. Nu știu nimic... V-a făcut să suferiți mult acest copil?

— Am strigat, vă dați seama.

Ea zâmbi, amintindu-și, se lăsă pe spate, eliberată subit de toată frica. Bărbatul se apropie de masă și îi spuse, sec:

— Povestiți-mi despre dumneavoastră.

Ea făcu un efort pentru a găsi cuvintele potrivite.

— Locuiesc în ultima casă de pe Bulevardul Mării, ultima pe care o vezi când părăsești orașul. Chiar înaintea dunelor.

— Magnolia, în partea stângă a grădinii, e înflorită.

— Da, în această perioadă a anului poți să le visezi și să fii bolnav toată ziua următoare. Mai bine închizi fereastra, te faci că nu știi.

— În această casă v-ați căsătorit, în urmă cu zece ani?

— Da, acolo. Camera mea este la primul etaj, la stânga, cum privești marea. Îmi spuneați ultima oară că el a omorât-o pentru că i-a cerut ea să facă asta. A omorât-o ca să-i fie pe plac?

El întârzie să răspundă, urmărind linia umerilor ei.

— Dacă închideți fereastra în această perioadă a anului, cu siguranță vă este cald și dormiți rău.

Anne Desbaresdes vorbi cu o gravitate pe care cuvintele nu o cereau.

— Mirosul magnoliilor este atât de puternic, doar știți.

— Știu.

Privirea lui părăsi linia dreaptă a umerilor ei, o părăsi din priviri.

— La primul etaj, nu-i așa că este un culoar comun cu ceilalți locatari ai casei și nu-i așa că sunteți împreună și separați, în același timp?

— Avem un asemenea culoar, spuse Anne Desbaresdes, așa e. Spuneți-mi, vă rog, cum a ajuns ea să descopere că tocmai asta vroia de la el, cum a știut cu atâta precizie ce îi putea el oferi?

Ochii lui se fixară din nou asupra ei, cu o fixitate puțin buimacă.

— Îmi imaginez că într-o zi, în zorii unei dimineți, ea a știut ce vroia de la el. Totul s-a limpezit pentru ea, până acolo încât i-a și spus ce dorea de la el. Cred că nu există nici o explicație pentru acest gen de descoperire.

Afară, jocurile liniștite ale copiilor continuau. Al doilea remorcher sosise pe cheu. În răgazul survenit după oprirea motoarelor, patroana mișcă diverse obiecte de pe tejghea, cu ostentație, vrând să le atragă atenția celor doi că timpul zboară.

— Prin culoarul acela trebuie să treceți pentru a merge în camera dumneavoastră?

— Prin culoarul acela.

Copilul intră în fugă şi îşi lăsă capul pe umărul mamei lui. Ea nu-l băgă în seamă.

— Vai, ce mă distrez, spuse el. Apoi fugi iar afară.

— Am uitat să vă spun cât de mult mi-aş dori să fie deja mare, spuse Anne Desbaresdes.

El o servi cu vin, îi întinse paharul, ea îl bău imediat.

— Ştiţi, spuse el, îmi imaginez, pe de altă parte, că bărbatul acela ar fi făcut-o într-o zi chiar şi fără insistenţele ei. Ea nu a fost singura persoană care a descoperit ce îşi dorea de la el.

Anne Desbaresdes reveni pe ocolite la întrebările ei, sâcâitoare, metodică.

— Aş vrea să îmi povestiţi începutul, cum au început ei să îşi vorbească. Spuneaţi că într-o cafenea...

Cei doi copii se jucau alergând în cerc, la capătul cheiului.

— Avem puţin timp, spuse el. Uzinele închid într-un sfert de oră. Da, cred că într-o cafenea au început să îşi vorbească, deşi lucrul acesta putea să se întâmple şi în altă parte. Cred că au făcut mai întâi observaţii asupra situaţiei politice, asupra riscului unui război sau asupra unor lucruri pe care nu ni le putem imagina. Au sporovăit despre totul şi despre nimic. Poate ar fi bine să mai bem un pahar cu vin înainte să vă întoarceţi pe Bulevardul Mării.

Patroana îi servi, mereu silenţioasă, poate mai mult decât atât. Ei nu ţinură cont de asta.

— La capătul culoarului – Anne Desbaresdes vorbea cu o incredibilă lentoare – este o fereastră imensă, care dă spre bulevard. Vântul o izbeşte cu putere, din plin. Anul trecut, în timpul unei furtuni, geamurile s-au spart. Era noapte.

Se lăsă pe scaun şi râse.

— Să se întâmple totul în acest oraş... ah, de neimaginat!

— Este un oraş mic, într-adevăr. Abia contingentul a trei uzine.

Soarele la apus lumina peretele din spatele sălii. În mijlocul lui, se desena gaura neagră făcută de umbrele celor doi.

— Cei doi au vorbit atunci, spuse Anne Desbaresdes, au vorbit mult timp, mult, înainte să se întâmple.

— Cred că au petrecut mult timp împreună pentru a pregăti ceea ce s-a întâmplat, da, aşa cred. Ce spuneţi?

— Nu ştiu, mărturisi ea.

El îi surâse încurajator.

— Ce se mai poate face?

Ea vorbi din nou, cu aplicaţie, cu dificultate parcă, foarte lent.

— Mi se pare că este un grad de arbitrar în felul cum a fost construită casa despre care vorbim, dar s-a urmărit un confort care să satisfacă pe toată lumea.

— La parter sunt saloane unde în fiecare an, spre sfârşitul lui mai, se dau recepţii pentru personalul turnătoriei.

Sirena răsună iar, fulgerător. Patroana se ridică de pe scaun, puse deoparte tricotul roşu, clăti paharele care, sub apa rece, scoteau un sunet ca un scârţâit.

— Aveaţi o rochie neagră foarte decoltată. Ne priveaţi cu amabilitate şi indiferenţă. Era cald.

Ea nu păru surprinsă, se eschivă.

— Primăvara este nemaipomenit de frumoasă, spuse Anne Desbaresdes. Credeţi totuşi că ea a fost cea care a

abordat mai întâi subiectul, a îndrăznit să vorbească şi apoi această chestiune a ajuns obişnuită în discuţiile lor?

— Nu ştiu nimic mai mult decât dumneavoastră. Poate s-a discutat o singură dată subiectul acesta între ei, poate a devenit subiectul preferat în discuţiile zilnice. Cum am putea să ştim? Dar fără îndoială au ajuns acolo unde i-am văzut în urmă cu trei zile, în situaţia să nu mai ştie ce se întâmplă cu ei.

El ridică mâna, o lăsă să cadă aproape de a ei pe masă, într-o aparentă imobilitate. Ea observă cele două mâini, pentru prima oară alăturate.

— Iar am băut prea mult vin, se plânse ea.

— Pe culoarul acela despre care mi-aţi vorbit rămâne uneori lumina aprinsă până târziu.

— Mi se întâmplă să nu reuşesc să adorm.

— De ce rămâne lumina aprinsă pe culoar şi nu doar în camera dumneavoastră?

— E un obicei de-al meu. Nu ştiu nici eu de ce.

— Nu se întâmplă nimic acolo noaptea, nimic.

— Ba da. Îndărătul unei uşi, doarme copilul meu.

Îşi puse mâinile pe masă, îşi strânse umerii, cu înfrigurare, îşi aranjă vesta.

— Acum trebuie să mă întorc acasă. S-a făcut târziu.

El ridică mâna, îi făcu semn să mai rămână. Ea consimţi.

— Dimineaţa, foarte devreme, obişnuiţi să străbateţi culoarul şi să priviţi începutul zilei prin geam.

— Vara, muncitorii şantierului naval trec prin faţa casei mele pe la ora şase. Iarna, majoritatea preferă să ia autobuzul din cauza vântului şi a frigului. Drumul durează un sfert de oră.

— Noaptea nu trece nimeni, niciodată?

— Uneori da, o bicicletă, te întrebi de unde poate să vină. Durerea a ucis-o? El a făcut o nebunie, ea a murit... Sau poate altceva s-a adăugat acestei dureri, ceva ce oamenii ignoră, în general...?

— Fără îndoială că altceva s-a adăugat durerii ei, ceva ce noi încă nu ştim.

Ea se ridică, se ridică lent, mai curând se lăsă ridicată, îşi aranjă încă o dată vesta. Fără nici un ajutor. Bărbatul stătea încă aşezat. Ea se opri în faţa lui, nu spuse nimic. Primii clienţi au intrat în cafenea, interogând-o pe patroană din priviri. Cu o mişcare lejeră din umeri, ea le sugeră că nu înţelege mare lucru din tot ce se întâmplă.

— E posibil să nu mai reveniţi?

Când se ridică şi el şi se îndreptă, ea observă că era încă tânăr, că asfinţitul se juca în ochii lui cu aceeaşi naturaleţe ca în ochii unui copil. Femeia scrută retina albastră, materia din care pornea privirea.

— Nu m-am gândit niciodată că aş putea să nu mai revin.

El încercă să o reţină, pentru ultima oară.

— Deseori îi priviţi pe aceşti oameni care merg la şantier, mai ales vara, şi noaptea, când nu puteţi dormi, amintirile revin.

— Când mă trezesc devreme, mărturisi Anne Desbaresdes, îi urmăresc cu privirea. Şi câteodată, într-adevăr, amintirea unora dintre ei, noaptea, revine.

În momentul când se despărţiră, alţi oameni veneau de-a valma pe chei. Aceia veneau de la Turnătoria Coastei, care era mai departe de oraş decât şantierul naval. Cerul era

mai senin decât în urmă cu trei zile. Pescăruşii străbăteau cerul din nou albastru.

— M-am jucat frumos, anunţă copilul.

Ea l-a lăsat să povestească jocurile până au depăşit primul dig. De acolo începea Bulevardul Mării şi ţinea până la dunele care îi marcau sfârşitul. Copilul se impacientă.

— Ce ai?

Odată cu crepusculul, briza începu să mături oraşul. Îi era frig.

— Nu ştiu. Mi-e frig.

Copilul luă mâna mamei lui şi o deschise pentru a îndesa acolo propria lui mână, într-o rezoluţie implacabilă. Anne Desbaresdes se simţi copleşită, aproape strigă:

— Dragostea mea!

— Vii mereu la cafeneaua aceasta.

— Am fost de două ori.

— Şi ai să mai mergi?

— Aşa cred.

Se intersectau cu oameni care se întorceau acasă, cu scaune pliante în mâini. Vântul bătea din faţă.

— Mie ce îmi cumperi?

— Un vapor roşu cu motor, vrei?

Copilul cântări această posibilitate în linişte şi suspină liniştit.

— Da, un vapor mare şi roşu, cu motor. Cum de te-ai gândit?

Îl prinse de umeri şi îl ţinu strâns când încercă să se elibereze, ca să alerge înaintea ei.

— Creşti, vai, cum creşti, ce bine!

IV

A doua zi, Anne Desbaresdes îl luă iar pe copil în port. Timpul era frumos în continuare, poate puțin mai răcoros decât în ziua precedentă. Norii erau mai rari, lumina mai puternică. În oraș, pe o vreme atât de precoce frumoasă, se vorbea mult. Unii își exprimau teama că s-ar putea termina timpul frumos chiar de a doua zi, de vreme ce venise atât de repede. Alții se linișteau susținând că vântul răcoros care sufla deasupra orașului era un fel de respirație a cerului, capabilă să îndepărteze norii.

Anne Desbaresdes traversă vremea frumoasă, vântul, și sosi în port, depășind primul dig, remorcherele de nisip, docul în dreptul căruia se deschidea orașul, spre marele său cartier industrial. Când se opri iar în fața tejghelei din cafenea, bărbatul era deja acolo, așteptând-o, reconstituind în mintea lui ceremonialul primelor întâlniri, conformându-i-se din instinct. Ea comandă vin, cu aceeași spaimă. Patroana, care tricota aceeași lână roșie, observă că, de astă dată, cei doi au întârziat mult timp până să se adreseze unul celuilalt, prelungind, mai mult decât în ziua precedentă, momentele de aparentă, reciprocă ignorare. Observă că până și după plecarea copilului afară, această ignorare continua.

— Aş vrea încă un pahar cu vin, ceru Anne Desbaresdes.

I-l servi cu dezaprobare. Totuşi, când bărbatul se ridică, se apropie de ea şi o aduse în spatele sălii, tremurul mâinilor ei era atenuat. Paloarea obişnuită a feţei se estompase.

— Nu obişnuiesc să merg atât de departe de casă, explică ea. Dar nu mi-e frică. Sunt, mai curând, surprinsă, da, aşa cred.

— Ar putea fi teamă. Vom afla. În oraş, totul se află, totul se ştie, fără greş, adăugă el, râzând.

Afară, copilul strigă de bucurie pentru că două remorchere soseau unul lângă altul, spre doc. Anne Desbaresdes surâse.

— Iar beau vin în compania dumneavoastră, conchise ea, apoi izbucni subit într-un hohot de râs. De ce am azi o asemenea poftă de râs?

El se apropie de chipul ei, îşi puse mâinile peste ale ei, pe masă, încetă să mai râdă cu ea.

— Era lună plină astă noapte, sau aproape plină. Se vedea grădina dumneavoastră ca în palmă, bine întreţinută şi netedă ca oglinda. Era târziu. Culoarul de la primul etaj era scăldat în lumină.

— V-am spus, uneori dorm rău.

El întoarse, cu o mică ipocrizie, paharul în mână, doar pentru a-i lăsa ei timp să îl observe, să îl vadă mai bine, simţind că ea asta îşi doreşte. Ea îl privi mai bine.

— Aş vrea să beau un pahar cu vin, ceru ea plângăreţ, ca şi cum ar fi fost lezată. Nu ştiam că obişnuinţa se clădeşte atât de repede. Eu aproape că o am deja.

El comandă vin. Îl băură împreună cu aviditate, dar de această dată nimic nu o obliga pe Anne Desbaresdes să bea, decât înclinația ei născândă pentru beție. Aşteptă un moment după ce bău şi, cu vocea blândă şi vinovată, reîncepu să îl întrebe:

— Aş vrea acum să îmi spuneți cum s-a întâmplat de au ajuns cei doi să nu își mai vorbească.

Copilul sosi în cadrul uşii, se asigură că ea era încă acolo, plecă iar.

— Nu ştiu nimic. Poate din cauza momentelor prelungite de liniște care s-au insinuat între ei, noaptea, sau altădată, momente pe care ei au fost din ce în ce mai puțin capabili să le depăşească. Nu le puteau umple cu nimic. Absolut cu nimic.

Tulburarea din ziua precedentă, aceeaşi tulburare, închise ochii Annei Desbaresdes, îi curbă umerii.

— Într-o noapte, s-au tot învârtit în jurul camerei, nu au avut liniște, erau ca nişte animale încarcerate, nici nu înțelegeau ce li se întâmplă. Atunci au început să se îndoiască, să le fie teamă.

— Nu îi mai mulțumea nimic.

— Acel ceva, pe cale să se întâmple, era deja prezent în ei, îi copleşea, dar ei nu puteau încă să îşi vorbească despre asta. Poate că a mai fost nevoie de luni pentru a înțelege.

El aşteptă un moment înainte să îi vorbească din nou. Bău un pahar întreg de vin. În timp ce bea, ochii lui se încrucişară cu asfințitul sau asfințitul trecu prin ochii lui cu măreția hazardului. Ea îl văzu.

— În faţa unei ferestre de la primul etaj, spuse el, e un fag superb, unul dintre cei mai frumoşi arbori din parc.

— Acolo e camera mea. E o cameră mare.

Gura lui era umezită de vin şi, în lumina aceea blândă, preciză, cu un ritm implacabil:

— O cameră liniştită, să spunem cea mai bună.

— Vara, fagul îmi ascunde marea. Am cerut să mi-l ia de acolo, să îl taie. Dar nu am insistat suficient.

El căută să vadă ceasul aflat deasupra tejghelei.

— Într-un sfert de oră ies muncitorii din schimb şi cu siguranţă veţi pleca. Mai avem puţin timp. Cred, dar nu are importanţă, că fagul poate să rămână acolo sau nu. În locul dumneavoastră, l-aş lăsa să crească, umbra lui ar fi în fiecare an mai adâncă şi s-ar lăsa pe zidurile camerei tot mai greu. Ştiu acum că e vorba de zidurile camerei dumneavoastră.

Ea se sprijini cu tot bustul de spătarul scaunului. Cu o mişcare puternică, aproape vulgară, îşi întoarse privirea de la el.

— Dar, câteodată, umbra fagului este ca o cerneală neagră, protestă ea cu blândeţe.

— Nu-i nici o problemă, cred.

Bărbatul îi întinse un pahar cu vin, râzând.

— Femeia aceasta devenise o beţivă. O puteai vedea seara în barurile din cealaltă parte a şantierului naval, beată criţă. O dispreţuia toată lumea.

Anne Desbaresdes simulă o mirare exagerată.

— Aveam suspiciuni, dar nu şi în privinţa asta. Poate era necesar să se întâmple, în situaţia lor?

— Ştiu la fel de puţin ca dumneavoastră. Mai povestiţi-mi.

— Da... ea căuta, departe. Câteodată, sâmbăta, un beţiv, doi trec pe Bulevardul Mării. Cântă foarte tare sau ţin dis-

cursuri de-ale lor. Merg până la dune, se opresc la ultimul felinar şi revin, cântând fără încetare. În general, trec târziu, când toată lumea doarme. Se avântă cu mult curaj în această parte a oraşului, atât de pustie, doar ştiţi.

— Dormiţi în camera aceea mare şi foarte liniştită, îi auziţi. În cameră domneşte o dezordine întâmplătoare, nu vă defineşte cu nimic. Acolo e doar locul unde dormiţi, locul unde existaţi.

Anne Desbaresdes se retrase puţin şi, după obiceiul deja familiar lui, îşi căută o poziţie mai puţin obositoare, întinzându-şi oasele. Vocea o părăsi. Tremurul mâinilor reîncepu.

— Bulevardul se va prelungi dincolo de dune, spuse ea. Se vorbeşte de un proiect viitor.

— Eraţi deja adormită. Nimeni nu ştia. Peste zece minute se sfârşeşte programul de lucru.

— Ştiam, spuse Anne Desbaresdes, şi... în toţi anii aceştia din urmă, la orice oră, ştiam... am ştiut întotdeauna, întotdeauna...

— Adormită sau trează, într-o ţinută decentă sau nu, prea puţin mai contează când deja te-ai hotărât să disprețuieşti pe cineva.

Anne Desbaresdes avu o mişcare de recul, vinovată, dar acceptă totuşi.

— Nu ar trebui, spuse ea, îmi amintesc, se poate întâmpla orice...

— Da.

Ea privea gura lui, fără încetare. Era tot ce mai putea vedea în rămăşiţele zilei.

— De departe, închisă cum este, în faţa mării, în cel mai frumos cartier al oraşului, ai putea să te înşeli în privinţa

grădinii. Peste câteva zile va fi exact un an de când în luna iunie din vara trecută eraţi în faţa lui, pe esplanada clădirii, gata să ne întâmpinaţi, pe noi, personalul Turnătoriei. Deasupra sânilor pe jumătate dezgoliţi aveaţi o magnolie albă. Mă numesc Chauvin.

Ea îşi reluă poza obişnuită, în faţa lui, cu coatele sprijinite de masă. Faţa ei era deja tulburată de efectul vinului.

— Ştiam. Ştiam şi că aţi plecat din Turnătorie fără a da nicio explicaţie şi că va trebui să reveniţi curând, pentru că nicio altă instituţie nu vă poate angaja.

— Mai spuneţi-mi. Peste puţin timp nu vă voi mai cere nimic.

Anne Desbaresdes începu să recite aproape şcolăreşte, ca şi cum ar fi spus o lecţie pe care nu o învăţase niciodată.

— Când m-am mutat în casa aceasta, plantele de lemn-câinesc erau deja acolo. Erau multe. Când e furtună, scârţâie ca oţelul. Dar, după ce te obişnuieşti, e ca şi cum ţi-ai asculta propria inimă. Eu m-am obişnuit. E total neadevărat ce mi-aţi spus despre această femeie, că ar fi găsit-o beată moartă în barurile de lângă şantierul naval.

Sirena răsună, egală şi exactă, asurzind oraşul întreg. Patroana îşi verifică ceasul, lăsă deoparte tricotul roşu. Chauvin vorbea în continuare liniştit, de parcă nu ar fi auzit nimic.

— Multe femei au trăit înaintea mea în această casă, ascultând noaptea lemnul-câinesc în loc să-şi asculte propriile inimi. Întotdeauna lemnul-câinesc a fost acolo. Iar ele au murit în camerele lor, la umbra fagului care nu mai creşte, indiferent ce credeţi dumneavoastră.

— Este la fel de neadevărat ca tot ce mi-aţi spus despre această femeie care se îmbăta cumplit în fiecare seară.

— Nici asta nu-i adevărat. Dar casa este enormă, se întinde pe sute de metri pătraţi. Şi e atât de veche, încât nu te miri că suportă totul. Îţi dă un sentiment de frică.

Aceeaşi emoţie o înlănţui, îi trase pleoapele în jos.

— Grăbiţi-vă, vorbiţi repede. Inventaţi!

Ea făcu un efort, apoi vorbi aproape strigând, în cafeneaua încă goală:

— Ar trebui să locuim într-un oraş fără arbori. Arborii strigă aici când e vânt, şi vânt e întotdeauna, întotdeauna, cu excepţia, poate, a două zile pe an. În locul dumneavoastră, vedeţi, eu aş pleca de aici, nu aş rămâne. Toate păsările sau aproape toate sunt păsări de mare, le găseşti cu burta crăpată după furtună. Şi când furtuna încetează, când arborii nu mai ţipă, ţipetele păsărilor se aud pe plajă, stridente, de parcă le-ar tăia cineva beregata. Asta îi împiedică pe copii să doarmă, pe mine nu, dar aş pleca.

Se opri, cu ochii încă închişi de spaimă. El o privea cu mare atenţie.

— Poate ne înşelăm, spuse el. Poate a vrut să o omoare imediat, de la primele întâlniri. Mai spuneţi-mi.

Ea nu reuşea să spună nimic. Mâinile ei începură să tremure, dar din alt motiv decât teama sau emoţia pe care o arunca asupra ei orice aluzie la propria existenţă. Văzând aceasta, vorbi el în locul ei, cu o voce care îşi recăpătase calmul:

— E adevărat că vântul se opreşte atât de rar în acest oraş, încât nu te poţi obişnui, te simţi ca sufocat. Am observat şi eu asta.

Anne Desbaresdes nu asculta.

— Era moartă, spuse ea, şi surâdea, păstra o expresie de bucurie.

Ţipete şi râsete de copii izbucniră afară, salutând seara ca o auroră. De pe coasta sudică a oraşului alte strigăte, de libertate, se înălţau. Nu erau tot copii, ci adulţii care ieşeau din bâzâitul monoton al turnătoriilor.

— Briza revine întotdeauna, continuă Anne Desbaresdes cu o voce obosită, întotdeauna şi, nu ştiu dacă aţi remarcat, diferit de la o zi la alta, câteodată brusc, mai ales la apusul soarelui, altădată, dimpotrivă, foarte lent, dar numai când e foarte cald, şi la sfârşitul nopţii, spre ora patru dimineaţa, la răsărit. Lemnul-câinesc ţipă, înţelegeţi, de asta ştiu.

— Ştiţi totul despre grădina aceasta care, în definitiv, e aproape identică cu celelalte de pe Bulevardul Mării. Când lemnul-câinesc scoate sunete bizare, vara, închideţi fereastra, ca să nu îl mai auziţi, şi staţi goală din cauza căldurii.

— Aş mai vrea vin, îl rugă Anne Desbaresdes, mereu aş mai vrea...

El comandă vin.

— Sunt deja zece minute de când am auzit sirena, îi avertiză patroana, servindu-i.

Sosi primul client, bău lângă tejghea acelaşi vin.

— În unghiul stâng al gardului, continuă Anne Desbaresdes cu voce joasă, spre nord, este un fag purpuriu, din America, nu ştiu cum a ajuns acolo...

Bărbatul de la bar îl recunoscu pe Chauvin, îi făcu un semn din cap, cu o oarecare jenă. Chauvin nu îl văzu.

— Mai povestiţi-mi, spuse Chauvin, puteţi să îmi spuneţi orice.

Copilul apăru, cu părul în dezordine, abia respirând. Străzile care se terminau în capătul acela de cheu începură să răsune, copleşite de paşii oamenilor.

— Mama, spuse copilul.

— Peste două minute va pleca, spuse Chauvin.

Bărbatul de la bar încercă să mângâie în fugă părul copilului, dar acesta se retrase, ca un arici, şi fugi.

— Într-o zi, spuse Anne Desbaresdes, m-am trezit că am acest copil.

Vreo zece muncitori au intrat în cafenea. Câţiva l-au recunoscut pe Chauvin, dar el nu vedea pe nimeni.

— Câteodată, continuă Anne Desbaresdes, când copilul doarme, cobor în grădină, seara, mă plimb. Merg până la grilaje, mă uit pe bulevard. Seara e multă linişte, mai ales iarna. Vara mai trec uneori cupluri înlănţuite, asta-i tot. Casa a fost aleasă pentru că e liniştită, cea mai liniştită din tot oraşul. Acum trebuie să plec.

Chauvin nu se grăbi, părea să se ghemuiască pe scaun, să câştige timp.

— Urmează să treceţi iar pe lângă grilajele grădinii, să le lăsaţi în urmă, să faceţi înconjurul casei, apoi să reveniţi la grilaje. Copilul va fi adormit, acolo, la etaj. Nu aţi strigat niciodată. Niciodată.

Ea îşi îmbrăcă vesta fără să răspundă. El o ajută. Femeia se ridică şi, o dată în plus, rămase acolo, în picioare, aproape de masă, lângă el, fixând bărbaţii de lângă tejghea, fără să îi vadă. Câţiva încercară să îi facă lui Chauvin un semn de recunoaştere, dar degeaba. El privea cheiul.

Anne Desbaresdes ieşi în sfârşit din torpoare.

— Voi reveni, spuse ea.

— Mâine.

El o conduse până la uşă. Grupuri de bărbaţi soseau, grăbite. Copilul le urmărea. Ajunse lângă mama lui, o luă de mână şi o trase după el, foarte hotărât. Ea îl urmă.

El îi povesti că își făcuse un nou prieten, nu se mira de faptul că ea nu îi răspunse. Era mai târziu decât în ziua precedentă. În fața plajei pustii, copilul se opri să vadă valurile care băteau malul cu putere. Apoi își reluă drumul.

— Vino.

Ascultătoare, își reluă și ea drumul.

— Mergi încet, se smiorcăi el, și e frig.

— Nu pot să merg mai repede.

Se grăbea, atât cât îi era posibil. Noaptea, oboseala și copilăria au făcut ca băiețelul să se ghemuiască lângă mama lui și să meargă astfel împreună. Dar, pentru că ea vedea greu la distanță, din cauza beției, evita să privească spre capătul Bulevardului Mării, pentru a nu se lăsa descurajată de o distanță atât de mare.

V

— Trebuie să-ţi aminteşti, spuse Anne Desbaresdes, asta înseamnă moderat şi cantabil.

— Moderat şi cantabil, repetă copilul.

Pe măsură ce urcau scara, vedeau macarale înălţându-se spre cer, în sudul oraşului, toate cu aceeaşi mişcare identică, sacadată, întretăindu-se în timpi diferiţi.

— Nu vreau să te cert, dar simt că e prea de tot.

— Nici eu nu vreau. Moderat şi cantabil.

O lopată uriaşă, cu bale de nisip umed, trecu prin faţa ultimei ferestre de la etaj, cu dinţii săi de fiară înfometată închişi asupra prăzii.

— Muzica e necesară şi tu trebuie să o înveţi, înţelegi?

— Înţeleg.

Apartamentul domnişoarei Giraud era la etajul cinci al imobilului, o înălţime suficientă pentru a asigura o perspectivă asupra mării. Cu excepţia zborului pescăruşilor, nimic nu se profila în ochii copilului.

— Ei, aţi aflat? O crimă pasională, asta a fost. Aşezaţi-vă, doamnă Desbaresdes, vă rog.

— Ce a fost? întrebă copilul.

— Repede, sonatina, spuse domnişoara Giraud.

Copilul se aşeză la pian. Domnişoara Giraud se instală lângă el, cu creionul în mână. Anne Desbaresdes se aşeză la distanţă, lângă fereastră.

— Sonatina, micuţa şi drăguţa sonatină de Diabelli. Hai! Care-i măsura pentru această micuţă şi drăguţă sonatină? Spune.

La sunetul vocii ei, copilul se crispă puţin. Îşi luă un aer de meditaţie, fără să se grăbească, gata să mintă.

— Moderat şi cantabil, spuse el.

Domnişoara Giraud încrucişă braţele şi îl privi oftând.

— O face intenţionat. Nu există altă explicaţie.

Copilul nici nu se clinti. Mâinile lui micuţe stăteau aşezate pe genunchi, aştepta să se consume acest supliciu, cucerit de fatalitatea lui, de repetiţia infailibilă.

— Zilele se lungesc, spuse Anne Desbaresdes, privind cu coada ochiului.

— Într-adevăr, spuse domnişoara Giraud.

Soarele, mai înalt decât ultima dată la aceeaşi oră, o demonstra. În plus, ziua fusese destul de frumoasă pentru ca o ceaţă melancolică să acopere cerul, uşoară, sigură, dar precoce totuşi.

— Aştept.

— Poate nu a auzit.

— A auzit foarte bine. Nu înţelegeţi un lucru: o face special, doamnă Desbaresdes.

Copilul întoarse puţin capul spre fereastră. Rămase astfel, pieziş, să privească lumina soarelui reflectată de mare şi întoarsă spre perete, ca un moar. Numai mama lui îi putea vedea ochii.

— Pacostea mea, comoara mea, spuse, încet.

— Patru timpi, spuse copilul, fără efort, fără nici o mişcare.

Ochii lui aveau culoarea cerului în seara aceea. Asemănarea mergea până acolo încât o lumină de aur îi dansa în păr.

— Într-o zi, spuse mama, într-o zi va şti şi va spune fără nicio ezitare, e inevitabil. Chiar fără să vrea, tot va şti.

Râse veselă, silenţioasă.

— Ar trebui să vă fie ruşine, doamnă Desbaresdes, spuse domnişoara Giraud.

— Mi s-a mai spus.

Domnişoara Giraud deschise braţele, lovi pianul cu creionul, cum obişnuia să facă în ultimii treizeci de ani, şi strigă:

— Gamele! Zece minute de game. Pentru exerciţiu. Începe cu do major.

Copilul se întoarse iar spre pian. Mâinile s-au ridicat, amândouă deodată, şi au atins clapele cu o docilitate triumfătoare.

O gamă în do major a învins rumoarea mării.

— Continuă, continuă, numai aşa înveţi.

Copilul a reluat de unde rămăsese, la înălţimea exactă şi misterioasă a pianului, de unde trebuia să cânte. A doua, a treia gamă în do major s-au înălţat, însoţite de mânia acestei doamne.

— Ţi-am spus, zece minute. Încă!

Copilul se întoarse spre domnişoara Giraud, o privi, în timp ce mâinile şi le lăsase moi, abandonate pe pian.

— De ce? întrebă el.

Chipul domnişoarei Giraud se urâţi atât de mult, de furie, încât copilul întoarse faţa spre pian. Îşi puse mâinile la locul lor şi rămase fixat într-o poziţie şcolară aparent perfectă, dar fără să cânte.

— În cazul acesta, e prea mult.

— Ei nu au cerut să trăiască, spuse mama, încă râzând, şi iată că li se pretinde şi să cânte la pian, ce mai vreţi?

Domnişoara Giraud ridică din umeri, nu răspunse direct femeii, nu răspunse nimănui în mod special, îşi recăpătă calmul şi spuse aşa, ca pentru sine:

— E curios cum de copiii te pot înrăi.

— Dar va şti toate gamele acestea, într-o zi – Anne Desbaresdes se încuraja singură – le va şti perfect. Şi măsura, e inevitabil, va fi uimit chiar el, atât de bine le va şti.

— Educaţia pe care i-o daţi dumneavoastră, doamnă, e ceva revoltător, strigă domnişoara Giraud.

Prinse cu o mână capul copilului şi îl întoarse, îl forţă să vadă. Copilul îşi aplecă privirea.

— Mi-e foarte clar! Este insolent peste măsură! Sol major, de trei ori, te rog. Dar înainte, do major, încă o dată.

Copilul reîncepu gama în do major. Interpretă ceva mai neglijent decât înainte. Apoi, din nou, aşteptă.

— Sol major am spus, acum sol major!

Mâinile s-au retras de pe pian. Capul s-a aplecat cu hotărâre. Picioruşele se balansau, departe de pedale, şi se frecau unul de altul, cu nervozitate.

— Nu ai auzit?

— Ai auzit, spuse mama, sunt sigură.

Copilul nu rezistă tandreţii acestei voci. Fără să răspundă, ridică mâinile încă o dată şi le puse pe pian, exact acolo

unde trebuia. Una, două game în sol major s-au înălțat, din dragoste pentru mama lui. Dinspre șantierul naval, sirena anunța sfârșitul programului. Lumina scăzu un pic. Gamele au fost atât de perfecte, încât doamna rămase fără replică.

— În afară de caracter, pianul îi face și digitația.

— E adevărat, spuse cu tristețe mama.

Dar, înainte de a treia gamă în sol major, copilul se opri iar.

— Am spus de trei ori. Trei.

De această dată, copilul își retrase mâinile de pe pian, le așeză pe genunchi și spuse:

— Nu.

Soarele a început să se încline în așa fel, încât mama a fost brusc iluminată. Pe domnișoara Giraud a cuprins-o un calm de gheață.

— Nu vă pot spune decât că vă plâng de milă.

Pe furiș, copilul aruncă o privire spre femeia vrednică de plâns, dar care râdea. Apoi rămase fixat pe poziție, cu spatele la mare. Ora era ca o săgeată asupra serii, briza deja înaltă traversa camera, contradictorie, făcând să freamăte firele ca de iarbă ale părului acestui copil obstinat. Picioruşele, sub pian, au început să danseze cu pași mici, în liniște.

— Ce poate să ți se întâmple dacă mai cânți o gamă, o singură gamă, spuse mama râzând, numai o dată?

Copilul se întoarse spre ea:

— Nu îmi plac gamele.

Domnișoara Giraud îi privea alternativ, când pe unul, când pe altul, surdă la cuvintele lor, descurajată de nici măcar nu mai putea să se indigneze.

— Eu aștept.

Copilul se întoarse iar spre pian, dar pieziș, într-o poziție care îi asigura o maximă independență, dată fiind situația.

— Dragostea mea, spuse mama, încă o dată.

La cuvintele acestea, genele zvâcniră. Totuși, el încă ezita.

— Tot game?

— Exact.

Continua să ezite, dar când cele două femei începură să dispere, el se hotărî. Începu să cânte. Dar izolarea disperată a domnișoarei Giraud se transmise pentru un moment și asupra lui.

— Vedeți, doamnă Desbaresdes, nu știu dacă voi putea să mă mai ocup de acest copil.

Gama în sol major a fost interpretată corect, poate mai repede decât cea precedentă, dar insesizabil.

— Este o chestiune de rea voință, spuse mama, sunt de acord.

Sfârși gama. În momentul de total dezinteres care se iscase, copilul se ridică neglijent de pe taburet și încercă imposibilul, să vadă ce se petrece afară, jos, pe cheu.

— I-am explicat că trebuie, spuse mama, cu o falsă căință.

Domnișoara Giraud deveni declamativă și tristă:

— Nu aveți ce să-i explicați. Nu trebuie să aleagă dacă să cânte la pian sau nu, doamnă Desbaresdes, aici e o problemă de educație.

Lovi pianul. Copilul își abandonă inițiativa.

— Sonatina acum, spuse ea, obosită. În patru timpi.

Copilul o interpretă ca şi pe game. O ştia bine. Şi, în ciuda relei sale voinţe, ieşi o pagină muzicală de netăgăduit.

— Ce putem face, continuă domnişoara Giraud, lăsând la o parte sonatina, sunt copii cu care trebuie să fii foarte sever, altfel nu faci nimic.

— Voi încerca, spuse Anne Desbaresdes.

Asculta sonatina. Venea din străfundurile memoriei, purtată de acest copil spre ea. Dar se întâmpla uneori să nu o audă, erau momente ca un leşin, ca o dispariţie subită.

— Vedeţi, unii cred că e permis să nu îţi placă pianul. Dar ştiu că, dacă vă spun sau nu vă spun asta, pentru dumneavoastră e acelaşi lucru.

— Voi încerca.

Sonatina răsuna încă, purtată ca o boare de acest sălbatic, indiferent dacă el vroia sau nu vroia, şi se abătu din nou asupra mamei, condamnând-o la un soi de damnare în interiorul dragostei. Porţile infernului s-au închis.

— Ia-o de la capăt şi ţine măsura, de data aceasta mai lent.

Interpretarea a căpătat o anumită lentoare şi a devenit ritmată, copilul s-a lăsat îmblânzit. Muzica ieşea, curgea printre degetele lui fără ca el să dea impresia că vrea lucrul acesta, ea decisese, vicleană, să se etaleze în lume, copleşind inimile cu misterul ei, extenuându-le. Jos, pe cheu, putea fi auzită.

— De o lună face asta, spuse patroana. Dar e drăguţ.

Un prim grup de oameni se îndrepta spre cafenea.

— Da, e mai bine de o lună, reluă patroana. O ştiu pe de rost.

Chauvin, la capătul barului, continua să fie singurul client. Privi ceasul, se întinse mulţumit şi fredonă sonatina

în timp ce copilul o interpreta. Patroana îl urmărea cu atenţie în timp ce scotea paharele de sub tejghea.

— Sunteţi tânăr, spuse ea.

Calculă timpul pe care îl mai avea până să ajungă în cafenea primul grup de clienţi. Îl preveni repede, dar cu bunătate.

— Câteodată, când e vreme bună, se duce pe cealaltă parte, aşa cred, pe la al doilea doc, nu trece pe aici de fiecare dată.

— Nu, spuse bărbatul râzând.

Grupul de bărbaţi intra pe uşă.

— Unu, doi, trei, patru, număra domnişoara Giraud. E bine.

Sonatina se crea sub mâinile copilului – absent – dar sonatina se făcea şi se refăcea, purtată de indiferenţa lui stângace până la marginile puterii sale. Pe măsură ce ea se urzea, lumina zilei diminua. O monumentală insulă de nori incendiaţi răsări la orizontul a cărui splendoare fragilă şi fugară forţa gândul să se întoarcă din drum. Copilul îşi îndeplini datoria pentru a treia oară. Zgomotul mării amestecat cu vocile oamenilor care soseau pe cheu se înălţa până în cameră.

— Pe de rost, spuse domnişoara Giraud, data următoare va trebui să ştii totul pe de rost.

— Bine, pe de rost.

— Vă promit, spuse mama.

— Situaţia trebuie să se schimbe, îşi bate joc de mine, e strigător la cer.

— Vă promit.

Domnişoara Giraud reflectă, nu asculta.

— Am putea încerca să îl însoţească altcineva la lecţiile de pian, doamnă Desbaresdes, spuse. Am putea vedea rezultatul.

— Nu, strigă copilul.

— Cred că ar suporta foarte rău, spuse Anne Desbaresdes.

— Mi-e foarte teamă că vom fi obligaţi să facem asta, spuse domnişoara Giraud.

Pe scară, imediat ce uşa s-a închis în urma lor, copilul se opri.

— Ai văzut şi tu, e rea.

— O faci intenţionat?

Copilul contempla mulţimea de macarale imobilizate pe cer. În depărtare, periferiile oraşului se luminau.

— Nu ştiu, spuse copilul.

— Ce mult te iubesc!

Copilul începu să coboare lent scările.

— Nu mai vreau să învăţ pianul.

— Gamele, spuse Anne Desbaresdes, nu am ştiut niciodată gamele, cum să cânţi la pian fără ele?

VI

Anne Desbaresdes nu intră, se opri în uşa cafenelei. Chauvin veni spre ea. Când distanţa dintre ei se micşoră atât de mult încât făcu posibilă atingerea, ea se răsuci spre bulevard.

— Deja e o groază de lume, se plânse ea tandru. Lecţiile acestea de pian se termină târziu.

— Am ascultat şi eu lecţia, spuse Chauvin.

Copilul îşi eliberă mâna şi fugi afară, dornic să alerge ca de fiecare dată, la ora aceea de vineri seară. Chauvin îşi ridică privirea spre cerul încă slab luminat, albastru închis, şi se apropie de ea, fără ca femeia să se retragă.

— În curând vine vara, spuse. Veniţi.

— Dar în regiunea aceasta abia se simte.

— Câteodată da. Doar ştiţi. Seara.

Copilul sărea pe deasupra cordajului, cântând sonatina lui Diabelli. Anne Desbaresdes îl urmă pe Chauvin. Cafeneaua era plină. Bărbaţii îşi beau vinul servit în pripă, de parcă şi-ar fi îndeplinit o datorie, şi plecau spre casele lor, grăbiţi. Alţii, care soseau dinspre atelierele mai îndepărtate, îi înlocuiau.

Imediat cum a intrat, Anne Desbaresdes a ales locul de lângă uşă. Chauvin s-a întors spre ea, a încurajat-o cu un

zâmbet. S-au aşezat în extremitatea cea mai puţin vizibilă din capătul tejghelei. Ea şi-a băut vinul foarte repede, ca bărbaţii. Paharul tremura în mâinile ei.

— S-au împlinit şapte zile, spuse Chauvin.

— Şapte nopţi, spuse ea ca din întâmplare. Ce bun e vinul.

— Şapte nopţi, repetă Chauvin.

Au plecat de lângă tejghea, el a condus-o spre fundul sălii şi i-a indicat locul unde să se aşeze. Bărbaţii de la bar o priveau, se mirau de ea, dar de la distanţă. Sala era liniştită.

— Aşadar, aţi auzit? Toate gamele pe care le-a interpretat?

— Era devreme. Încă nu venise nici un client. Geamurile stăteau deschise spre cheu. Am auzit totul. Chiar şi gamele.

Ea îi surâse, recunoscătoare, bău din nou. Mâinile abia dacă mai tremurau pe pahar.

— În urmă cu doi ani mi-am pus în cap că el trebuie să ştie muzică, mă înţelegeţi.

— Înţeleg. Aşa se explică, pianul acela mare din stânga, cum intri în salon?

— Da – Anne Desbaresdes îşi strânse pumnii, se forţă să se calmeze –, dar e atât de mic încă, atât de mic, dacă aţi şti, când mă gândesc, mă întreb dacă nu am greşit.

Chauvin râse. Erau singurii aşezaţi la masă, în fundul sălii. Numărul clienţilor scădea.

— Ştiţi că a învăţat perfect gamele?

Anne Desbaresdes râse şi ea, de data asta cu toată forţa.

— E adevărat că le ştie. Până şi femeia aceea e de acord, dar vedeţi... îmi fac griji. Ah... aş putea şi să râd...

În timp ce râdea, şi valul acela de râs era în scădere, Chauvin îi vorbi pe un ton schimbat.

— Eraţi sprijinită cu coatele de pianul acela. Între sânii dumneavoastră dezgoliţi, sub rochie, era floarea de magnolie.

Anne Desbaresdes, foarte atentă, asculta.

— Da.

— Când vă aplecaţi, floarea aceea atinge conturul exterior al sânilor. E prinsă neglijent cu un bold, prea sus. E o floare enormă, aleasă la întâmplare, prea mare pentru dumneavoastră. Petalele sunt încă dure, a atins maximum de înflorire abia noaptea trecută.

— Privesc afară?

— Beţi puţin vin. Copilul se joacă în grădină. Priviţi afară, da.

Anne Desbaresdes bău, cum îi ceruse el, căută să-şi amintească, îşi reveni dintr-o emoţie profundă.

— Nu îmi amintesc să fi cules o asemenea floare. Şi nici să o fi purtat.

— Abia dacă vă priveam, dar am avut timp să o văd.

Ea era preocupată să ţină paharul foarte bine, deja căpătase o moleşeală în gesturi şi în voce.

— Nu am ştiut niciodată că îmi place atât de mult vinul.

— Acum povestiţi-mi.

— Ah, lăsaţi-mă, imploră Anne Desbaresdes.

— Nici vorbă, avem atât de puţin timp, încât nu pot să vă las.

Apusul câştigase atâta spaţiu, încât doar plafonul cafenelei mai primea puţină lumină. Tejgheaua era violent

luminată, sala era în umbră. Copilul apăru alergând, fără să se mire de ora târzie. Anunţă:

— A venit celălalt băieţel.

În momentul care a urmat după plecarea lui, mâinile lui Chauvin s-au apropiat de cele ale Annei Desbaresdes. Acum erau toate patru întinse pe masă.

— Cum vă spuneam, uneori dorm rău. Mă duc în camera lui şi îl privesc mult timp.

— Şi alteori?

— Şi alteori, vara, se întâmplă să mai fie câţiva trecători pe trotuar. Sâmbăta seară mai ales, pentru că oamenii, evident, nu ştiu ce să facă, în acest oraş.

— Fără îndoială, spuse Chauvin. Mai ales bărbaţii. De pe holul dumneavoastră sau din grădină, sau din cameră, îi priviţi adesea.

Anne Desbaresdes se înclină şi îi spuse, în sfârşit:

— Cred, într-adevăr, că stau deseori şi îi privesc, fie de pe hol, fie din cameră, atunci când, în anumite seri, nu ştiu ce să fac singură cu mine.

Chauvin proferă un cuvânt, cu voce joasă. Privirea Annei Desbaresdes se stinse încet sub insultă, ca şi cum ar fi adormit.

— Continuaţi.

— În afară de aceste abateri, zilele au program fix. Nu pot să continui.

— Mai avem puţin timp, continuaţi.

— Mesele, întotdeauna la aceeaşi oră. Şi serile. Într-o zi am avut ideea cu lecţiile de pian.

Terminară de băut vinul. Chauvin comandă altul. Numărul clienţilor de la bar era în scădere. Anne Desbaresdes bău din nou ca o însetată.

— E deja ora şapte, îi preveni patroana.

Nu au auzit-o. S-a făcut noapte. Patru bărbaţi au intrat în cafenea, căutându-şi un loc în spate, decişi să piardă timpul. Radioul informa lumea despre starea vremii din ziua următoare.

— Am avut ideea aceasta cu lecţiile de pian, vă spuneam, la celălalt capăt al oraşului, pentru copilul meu drag, şi acum îmi dau seama cât e de greu. Vedeţi, deja e şapte.

— Aţi venit mai târziu ca de obicei, veţi ajunge mai târziu, poate prea târziu, e inevitabil. Gândiţi-vă.

— Orele fixe nu pot fi evitate, cum s-ar putea altfel? Aş putea să vă spun că sunt deja în întârziere la cină dacă pun la socoteală şi drumul pe care îl am de făcut. De asemenea, uitam să vă spun că în seara aceasta am acasă o recepţie de la care nu ar trebui să lipsesc.

— Ştiţi că nu veţi putea evita întârzierea, ştiţi?

— Nu pot să o evit, ştiu.

El aşteptă. Ea îi vorbi liniştit, vrând să îl distragă:

— Aş putea să vă povestesc că am vorbit cu copilul meu despre toate femeile care au trăit îndărătul acelui fag şi care acum sunt moarte, moarte, şi el mi-a cerut să le vadă, comoara mea. Vă spun şi eu ce pot.

— Aţi regretat imediat că i-aţi vorbit despre femeile acelea şi aţi început să-i povestiţi despre vacanţa din acest an, care va începe peste câteva zile, la malul unei alte mări decât asta?

— I-am promis o vacanţă pe malul unei mări, într-o ţară caldă. Peste cincisprezece zile. Era imposibil de consolat la gândul că femeile acelea au murit.

Anne Desbaresdes bău din nou vin, i se păru tare. Surâse cu ochii aburiţi.

— Timpul trece, spuse Chauvin. E din ce în ce mai târziu.

— Când întârzierea devine atât de gravă, spuse Anne Desbaresdes, încât atinge gradul la care este acum pentru mine, cred că o întârziere şi mai mare nu poate să schimbe cu nimic consecinţele, le agravează şi mai mult sau nu.

Nu rămăsese decât un singur client la tejghea. În sală, ceilalţi patru vorbeau cu intermitenţe. Sosi un cuplu. Patroana îl servi şi apoi reluă tricotul roşu, neglijat din cauza aglomeraţiei. Dădu aparatul de radio mai încet. Marea, destul de agitată în seara aceea, se făcu auzită pe chei, la întrecere cu cântecele.

— Din moment ce el a înţeles că trebuia să o facă, pentru că ea şi-o dorea atât de mult, aş vrea să îmi spuneţi de ce nu a făcut-o, de exemplu, puţin mai târziu sau... puţin mai devreme.

— Vă daţi seama, ştiu prea puţin. Dar cred că el nu reuşea să aibă o preferinţă, nu putea să iasă din acest cerc, o vroia la fel de mult şi vie, şi moartă. Probabil că foarte târziu a reuşit să o prefere moartă. Nu ştiu nimic.

Anne Desbaresdes se concentră asupra ei însăşi, cu faţa ipocrit aplecată, dar palidă.

— A sperat enorm că el o va face.

— Cred că speranţa lui a fost egală cu a ei. Nu ştiu.

— Egală, într-adevăr?

— Egală. Tăceţi.

Cei patru bărbaţi plecară. Cuplul rămase pe loc, silenţios. Femeia căscă. Chauvin comandă o nouă carafă cu vin.

— Oare nu ar fi posibil să nu mai bem atât?

— Cred că nu ar fi posibil, murmură Anne Desbaresdes.

Ea îşi bău paharul dintr-o înghiţitură. El o lăsă să se otrăvească după plac. Noaptea invadase oraşul, definitiv. Cheiurile erau luminate de lampadare. Copilul se juca, neobosit. Pe cer nu mai era nici cea mai mică urmă de crepuscul.

— Înainte de a pleca, se rugă Anne Desbaresdes, dacă aţi putea să îmi spuneţi, mi-ar plăcea să ştiu ceva mai mult. Chiar dacă nu sunteţi sigur de ceea ce ştiţi.

Chauvin povesti lent, cu o voce neutră, necunoscută până atunci femeii:

— Locuiau într-o casă izolată, cred că la malul mării. Era cald. Ei nu ştiau, înainte să plece, că se va întâmpla atât de repede. Că după numai câteva zile el va fi obligat să o izgonească atât de des. Foarte repede, el a fost obligat să o izgonească, departe de el, chiar departe de casă, foarte des.

— Nu era nevoie.

— E greu să eviţi acest fel de gânduri, trebuie să te obişnuieşti cu ele, ca şi cu viaţa. Dar numai să te obişnuieşti.

— Şi ea pleca?

— Pleca, într-adevăr, când şi cum vroia el, în ciuda faptului că ar fi vrut să rămână.

Anne Desbaresdes se uită fix la acest bărbat străin, ca o fiară la pândă. Fără să îl recunoască.

— Vă rog, imploră ea.

— Apoi a venit timpul când el o privea, uneori, şi nu înţelegea cum o văzuse până atunci. Ea înceta să fie frumoasă, urâtă, tânără, bătrână, comparabilă cu cineva, fie şi cu ea

însăși. Îi era teamă. Era ultima vacanță. Iarna venise. Dar trebuie să vă întoarceți acasă. Este a opta noapte.

Copilul intră, se ghemui lângă mama lui, un moment. Fredona încă sonatina lui Diabelli. Ea îi mângâie, de-a oarba, șuvițele de păr alunecate pe față. Bărbatul evită să îi privească. Copilul plecă.

— Deci, casa aceasta era foarte izolată, reluă cu lentoare Anne Desbaresdes. Era cald, spuneați. Când el îi spunea să plece, ea îl asculta întotdeauna. Rămânea să doarmă la picioarele arborilor, pe câmpuri, ca...

— Așa e, spuse Chauvin.

— Când el o chema, ea revenea. Exact la fel ca atunci când o izgonea și ea pleca. Asculta de el într-un asemenea grad, tocmai pentru că acesta devenise modul ei de a spera. Chiar și atunci când ajungea în ușorul ușii, ea aștepta întotdeauna ca el să îi spună să intre.

— Da.

Anne Desbaresdes își înclină chipul năucit spre Chauvin. Nu îl atinse. Chauvin se retrase.

— Acolo, în casa aceea, ea a aflat ce spuneați și dumneavoastră că era, poate, de exemplu...

— Da, o cățea, o opri Chauvin.

Ea se retrase, la rândul ei. El îi umplu paharul și i-l întinse.

— Am mințit, spuse el.

Ea își așeză părul în dezordine totală, se reculese cu oboseală și compasiune conținută.

— Nu, spuse ea.

În lumina neonului din sală, observă cu atenție crisparea inumană a feței lui Chauvin, fără să își satisfacă astfel aviditatea de a privi. Copilul țâșni pentru ultima oară de afară.

— E noapte, anunță el.

Căscă lung în fața ușii, apoi se întoarse spre ea, dar rămase acolo, la adăpost, fredonând.

— Cât e de târziu! Mai spuneți-mi, repede!

— Apoi a venit momentul în care el a crezut că nu o mai poate atinge decât...

Anne Desbaresdes își ridică mâinile spre gâtul gol, la răscroiala rochiei de vară.

— Aici, nu-i așa?

— Acolo, da.

Mâinile, rezonabile, au acceptat să abandoneze, să coboare de pe gât.

— Aș vrea să plecați, murmură Chauvin.

Anne Desbaresdes se ridică de pe scaun, se plantă în mijlocul sălii, fără să se miște. Chauvin rămase așezat, copleșit, nu o mai cunoștea. Patroana lăsă din mâini tricotul roșu și îi urmări, irezistibil, cu indiscreție, pe amândoi, fără ca ei să observe. Copilul veni și o prinse pe mama lui de mână:

— Să mergem, vino!

Bulevardul Mării era deja luminat. Era mult mai târziu ca de obicei, cel puțin cu o oră mai târziu. Copilul a cântat pentru o ultimă oară sonatina, apoi s-a plictisit. Străzile erau aproape pustii. Oamenii se așezaseră la masă. După primul dig, Bulevardul Mării se profila în toată lungimea lui. Anne Desbaresdes se opri.

— Sunt prea obosită, spuse ea.

— Dar mi-e foame, se smiorcăi copilul.

Văzu că ochii acestei femei, ochii mamei lui, străluceau. Nu se mai plânse de nimic.

— De ce plângi?

— Se mai întâmplă...

— Nu vreau.

— Dragostea mea, gata, a trecut.

Copilul a uitat repede, a luat-o înainte alergând, a revenit, s-a amuzat chiar şi pe seama nopţii, lucru pe care nu îl mai făcuse.

— Noaptea, casele sunt departe, a spus el.

VII

Pe un platou de argint, la cumpărarea căruia au contribuit trei generații, somonul sosește, glasat în forma sa naturală. Îmbrăcat în negru, cu mănuși albe, îl poartă un bărbat, ca un copil de curte regală, și îl prezintă fiecăruia, în liniștea dineului care abia începe. Este elegant să nu vorbești, într-un asemenea moment.

În extremitatea nordică a parcului, magnoliile își varsă parfumul care călătorește din dună în dună spre nicăieri. Vântul, seara și sudul. Un bărbat dă târcoale, pe Bulevardul Mării. O femeie știe.

Somonul trece de la unul la altul după un ritual pe care nu îl poate tulbura nimic, poate doar teama tuturor, ascunsă de fiecare în parte, că atâta perfecțiune se poate sparge brusc sau poate fi sufocată de o prea evidentă absurditate. Afară, în parc, magnoliile își elaborează eflorescențele funebre în noaptea neagră a primăverii născânde.

Cu valul vântului care vine, se lovește de obstacolele pe care le ridică orașul și pleacă mai departe, parfumul atinge bărbatul și îl părăsește, alternativ.

La bucătărie, femeile își termină opera, cu sudoarea pe frunte, cu onoarea desăvârșit probată, ele jupoaie o rață moartă în giulgiul ei de portocale. În vreme ce, roz, mieros,

deja deformat de timpul foarte scurt care trecuse, somonul apelor libere ale oceanului își continuă mersul ineluctabil spre totala sa dispariție, asta în vreme ce se diluează până la dispariție teama că o abatere oarecare de la corectitudinea ceremonialului ar putea deveni posibilă.

Un bărbat, în fața unei femei, realizează că privește o străină. Sânii ei sunt iar pe jumătate goi. Între ei se ofilește o floare. Ea își potrivește în pripă rochia. În ochii larg deschiși, excesivi, sclipiri de luciditate încă mai există, suficiente pentru ca ea să se servească, la fel ca toți ceilalți, cu somon.

La bucătărie, rața fiind gata și lăsată la cuptor, în răgazul creat, a fost timpul să se remarce că ea exagerează. A ajuns în seara aceea și mai târziu decât ieri, mult după invitații săi.

Sunt cincisprezece, cei care au așteptat adineauri în marele salon de la parter. Ea a intrat în acest univers sclipitor, s-a îndreptat spre pian, s-a sprijinit de el, nu s-a scuzat absolut deloc. Alții au făcut-o, în locul ei.

— Anne a întârziat, scuzați-o pe Anne.

De zece ani, ea nu a dat ocazia să se vorbească despre persoana ei. Nu se poate imagina pe sine devorată de nepotrivire. Chipul îi devine totuși acceptabil grație unui zâmbet rigid.

— Anne nu a auzit.

Ea așează furculița alături, privește în jur, încearcă să refacă în gând cursul conversației, nu reușește.

— E adevărat, spuse ea.

I se repetă. Ea își trece ușor mâna prin dezordinea blondă din păr, la fel cum făcuse în urmă cu foarte puțin timp, în altă parte. Buzele îi sunt palide. A uitat, în seara aceasta, să se fardeze.

— Scuzați-mă, spuse ea, pentru moment, o mică sonatină de Diabelli.

— O sonatină? Deja?

— Deja.

Liniștea capătă o nouă configurație. Dar ea, ea, s-a întors la fixitatea surâsului său, ca un animal într-o pădure.

— Nu a știut moderato cantabile?

— Nu.

În această seară, magnoliile își vor desăvârși înflorirea. În afară de cea pe care ea a cules-o, la revenirea din port. Timpul se scurge, egal cu el însuși, peste această eflorescență fără memorie.

— Comoara mea, cum ar fi putut să ghicească?

— Nu ar fi putut.

— Doarme, probabil?

— Da, doarme.

Încet, începu digestia a ceea ce fusese un somon. Osmoza lui cu specia care l-a îngurgitat a fost ritualică și absolut perfectă. Nimic nu i-a tulburat gravitatea. Celălalt somon așteaptă, învăluit în căldură umană, așezat pe lințoliul său de portocale. Iată luna care se ridică deasupra mării și deasupra bărbatului alungit în lumina ei. Cu mare dificultate s-ar putea, la nevoie, distinge volumele și formele nopții prin jaluzelele albe. Doamna Desbaresdes e absentă în conversație.

— Domnișoara Giraud, care dă, după cum știți, lecții și băiatului meu, mi-a povestit ieri această poveste.

— A, da.

Se râde. Undeva în jurul mesei, o femeie. Corul conversațiilor își crește volumul puțin câte puțin. Într-o supra-

licitare progresivă de eforturi şi de inventivitate, societatea debordează. Se găsesc repere, falii deschise spre familiarităţi neaşteptate. Şi se ajunge puţin câte puţin la conversaţie partizană în general şi neutră în particular. Serata este reuşită. Femeile sunt în plină strălucire. Bărbaţii le-au acoperit cu bijuterii proporţional cu bilanţurile realizate. În această seară, unul dintre ei se îndoieşte că a avut dreptate.

În parcul închis după program, păsările dorm un somn liniştit şi reconfortant, pentru că vremea e bună. La fel, un copil, în aceeaşi conjugare. Somonul trece într-o altă formă, micşorată. Femeile îl vor devora până la capăt. Umerii lor goi au strălucirea şi fermitatea unei societăţi fondate pe certitudinea dreptului său de a exista, şi au fost aleşi în profund acord cu acesta. Rigoarea educaţiei le cere ca excesele să fie temperate de grija majoră a conversaţiei. Le-a fost inculcată conştiinţa acestei griji. Maioneza e aşa cum trebuie, ele se inflamează puţin, dar se regăsesc, mai bine spus, găsesc în toate acestea raţiunea lor de a fi. Bărbaţii, privindu-le, îşi aduc aminte că ele sunt fericirea lor.

Una dintre ele contrazice în această seară apetitul general. Ea vine din celălalt capăt al oraşului, din preajma ultimului dig şi a antrepozitelor de ulei, în partea diametral opusă faţă de Bulevardul Mării, din acel perimetru care i-a fost permis vreme de zece ani, şi unde un bărbat i-a oferit vin până la nesăbuinţă. Hrănită cu acest vin, degrevată de reguli, faptul de a mânca o extenuează. Dincolo de storurile albe, noaptea. Şi, în noapte, un bărbat singur – are încă timp înainte – priveşte când marea, când parcul. Apoi marea, parcul, propriile mâini. El nu mănâncă. Nu ar putea, nici el, să îşi hrănească trupul bolnav de altă foame. Mirosul de magnolii ajunge constant

până la el, la voia vântului, și îl surprinde și îl hărțuiește la fel ca și acea unică floare. La primul etaj, o fereastră s-a stins pe dată și nu s-a mai aprins. S-au închis toate geamurile în partea aceea, de teama mirosului excesiv al florilor.

Anne Desbaresdès bea, și asta fără oprire, vinul continuă să aibă în această seară savoarea nimicitoare a buzelor necunoscute ale unui bărbat de pe stradă.

Acest bărbat a părăsit Bulevardul Mării, a înconjurat parcul, a privit dunele care se profilează în nordul lui, apoi a revenit, a coborât din nou taluzul, a coborât până la plajă. Și din nou s-a postat la locul său. Se întinde, rămâne un moment imobil în fața mării, se concentrează asupra lui însuși și privește o dată în plus storurile albe, cu pete de lumină. Apoi se ridică, ia o pietricică, țintește una dintre găurile luminoase, se întoarce din nou, aruncă pietricica în mare, se alungește, se alungește mereu și, extrem de înalt, pronunță un nume.

Două femei, cu mișcări alternative și complementare, prepară al doilea fel de mâncare. Cealaltă victimă așteaptă.

— Anne, după cum știți, e fără apărare în fața copilului său.

Ea surâde încă și mai mult. Se repetă. Femeia își trece mâna prin dezordinea blondă a părului. Cearcănele ochilor ei s-au mărit. În această seară, va plânge. A sosit ora când luna s-a ridicat brusc deasupra orașului și deasupra trupului unui bărbat alungit pe malul mării.

— E adevărat, spune ea.

Mâna coboară din păr și se oprește pe magnolia care se ofilește între sâni.

— Suntem toți la fel.

— Da, pronunță Anne Desbaresdes.

Petala de magnolie are o consistență netedă. Degetele o frământă, o strivesc, apoi, copleșite de uimire, se opresc, se așează pe masă, așteaptă, afișează o stăpânire de sine iluzorie. Căci toată lumea a văzut. Anne Desbaresdes schițează un zâmbet de scuză pentru că nu a reușit ceva mai bun, dar este beată și figura ei capătă faciesul impudic al mărturisirii. Privirea i se îngreunează, impasibilă, dar trezită deja dureros din orice mirare. Era de așteptat.

Anne Desbaresdes bea un pahar întreg de vin, cu ochii pe jumătate închiși. Deja nu mai poate să facă altfel. Descoperă, bând, o confirmare a ceea ce fusese până atunci dorința ei obscură și, în același timp, o consolare nedemnă pentru această descoperire.

Alte femei beau și ele, la rândul lor, își ridică și ele brațele goale, atrăgătoare, ireproșabile, dar brațe de femei măritate. Pe plajă, bărbatul fluieră un cântec auzit în cafeneaua din port, după-amiaza.

Luna s-a ridicat și odată cu ea începutul nopții tardive și reci. Nu e deloc imposibil ca bărbatului aceluia să îi fie frig.

Începe să fie servită rața cu portocale. Femeile se ospătează. Au fost alese cele frumoase și puternice, care vor face front comun cu calitatea bucatelor. Murmure dulci urcă din gâtlejele lor la vederea raței de aur. Una dintre ele aproape că leșină. Gura îi este uscată de o altă foame, pe care nimic nu o poate potoli, ci numai, într-o oarecare măsură, vinul. Își amintește un cântec, auzit în după-amiaza aceea, în port, dar nu îl poate cânta. Trupul bărbatului de pe plajă rămâne

solitar. Gura îi este întredeschisă, în urma numelui pe care l-a pronunțat.

— Nu, mulțumesc.

Pe pleoapele lăsate ale bărbatului nimic nu se așează, decât vântul și, urmărindu-i fluctuațiile, mirosul de magnolii, în valuri impalpabile și puternice.

Anne Desbaresdes refuză să se servească. Platoul rămâne totuși în fața ei pentru scurt timp, dar suficient să scandalizeze. Își ridică mâna, cu un gest reflex, pentru a repeta refuzul. Nimeni nu mai insistă. În jurul ei, la masă, se face liniște.

— Nu pot, mă scuzați.

Își ridică mâna încă o dată la înălțimea florii care se ofilește între sâni și care își trimite mirosul în parc, până la mare.

— Poate din cauza florii acesteia, îndrăznește cineva să emită ideea, cu mirosul ei atât de puternic?

— Am obiceiul să port astfel de flori, nu, nu e asta.

Rața își continuă traseul. Cineva în fața ei privește în continuare impasibil. Femeia încearcă încă să zâmbească, dar nu îi reușește decât grimasa disperată și licențioasă a mărturisirii. Anne Desbaresdes e beată.

I se pune întrebarea dacă nu cumva e bolnavă. Nu e bolnavă.

— O fi din cauza florii, se repetă insistent, mirosul ei produce o greață insidioasă.

— Nu, sunt obișnuită cu aceste flori. Pur și simplu nu mi-e foame.

Este lăsată în pace. Rața este supusă devorării. Grăsimea ei se va topi peste puțin timp în alte trupuri. În stradă,

pleoapele închise ale unui bărbat tremură de atâta răbdare consimțită. Trupul sleit de puteri suferă de frig, nimic nu îl poate încălzi. Gura lui pronunță din nou un nume.

La bucătărie, se anunță că ea a refuzat rața cu portocale, că e bolnavă, că nu există altă explicație. Aici se vorbește de altceva. Formele goale ale magnoliilor mângâie ochii bărbatului singur. Anne Desbaresdes ia încă o dată paharul care tocmai i s-a umplut și îl bea. Focul alcoolului hrănește burta ei de vrăjitoare, în ciuda celorlalți. Sânii atât de grei, de fiecare parte a florii, atât de grea, presimt noua ei slăbiciune și îi fac rău. Vinul curge în gura plină de un nume pe care ea nu îl pronunță. Evenimentul acesta silențios îi frânge spatele.

Bărbatul s-a ridicat de pe plajă, s-a apropiat de grilaj, geamurile sunt luminate, prinde grilajul în mâini și strânge. Cum de încă nu a venit?

Rața cu portocale își va relua circuitul. Cu același gest ca mai înainte, Anne Desbaresdes va implora să fie ignorată. Va fi ignorată. Se va întoarce la răbufnirea tăcută a rinichilor, la durerea arzătoare, la bârlogul ei.

Bărbatul s-a îndepărtat de grilajul parcului. Își privește mâinile goale și deformate de efort. Prin brațele acelea, el a îndepărtat un destin.

Briza mării traversează orașul, răcoroasă. Multă lume doarme deja. Ferestrele de la primul etaj rămân întunecate și închise, de o parte magnoliile, de cealaltă parte, somnul copilului. Vapoare roșii cu motor plutesc prin noaptea lui inocentă.

Câțiva au atacat iarăși rața cu portocale. Conversația, din ce în ce mai superficială, crește cu fiecare minut și încă mai mult crește înstrăinarea nopții.

În izbucnirea luminoasă a lămpilor, Anne Desbaresdes tace şi surâde întruna.

Bărbatul s-a decis să plece din nou spre capătul oraşului, departe de parcul acesta. Pe măsură ce se îndepărtează, mirosul magnoliilor păleşte şi îi ia locul mirosul mării.

Anne Desbaresdes va lua puţină îngheţată, ca să fie lăsată în pace.

Bărbatul va reveni, împotriva voinţei lui. Va regăsi magnoliile, grilajul, geamurile încă şi încă luminate. Pe buze revine cântecul auzit după-amiaza şi numele, numele pe care îl va pronunţa de astă dată mai puternic reapare. Va trece.

Ştie şi ea. Magnolia intră între sâni şi se fanează cu totul. A parcurs vara şi a mai trăit o oră. Bărbatul va trece dincolo de parc, mai devreme sau mai târziu. A trecut. Anne Desbaresdes continuă, într-un gest interminabil, să martirizeze floarea.

— Anne nu a auzit.

Se străduieşte să zâmbească şi mai mult, dar nu reuşeşte. I se repetă. Ridică pentru ultima oară mâna în dezordinea blondă a părului. Cearcănele de sub ochi s-au adâncit. În seara aceasta, va plânge. Se repetă special pentru ea. Urmează aşteptarea.

— E adevărat, spune ea, ne vom duce într-o casă de pe malul mării. Va fi cald. Într-o casă izolată pe malul mării.

— O minunăţie.

— Da.

Când invitaţii se vor împrăştia într-o ordine oarecare în salonul somptuos ce ţine loc de sufragerie, Anne Desbaresdes va avea grijă să dispară, urcând la primul etaj. Va privi bulevardul prin geamul marelui culoar al vieţii ei. Bărbatul

va fi dezertat deja. Ea va merge în camera copilului, se va întinde pe jos, la picioarele patului, fără nici o consideraţie pentru magnolia strivită între sâni, cu sentimentul că nu a mai rămas nimic. Şi în ritmul sacru al respiraţiei copilului ei, va voma hrana străină pe care a fost forţată să o înghită.

O umbră va apărea în chenarul uşii rămase deschise spre culoar, întunecând şi mai mult penumbra camerei. Anne Desbaresdes îşi va trece mâna prin dezordinea persistentă şi blondă a părului. De data aceasta, va spune ceva drept scuză.

Nu i se va răspunde.

VIII

Continua să fie timp frumos. Prelungirea lui depăşise orice speranţe. Oamenii vorbeau despre asta cu un zâmbet pe buze, cum se întâmplă atunci când prevezi că timpul minte, că în spatele perenităţii lui minunate se ascunde o mare neregulă care mai devreme sau mai târziu va ieşi la iveală, ca o asigurare privind cursul obişnuit al anotimpurilor.

În ziua aceea, ca şi în zilele anterioare, vremea a fost atât de frumoasă, pentru sezonul acela, desigur, încât, atunci când norii se îndepărtau mai mult şi lumina devenea mai puternică, te puteai crede în toiul verii. Cerul era atât de senin, soarele rămânea neacoperit şi atât de sigur pe el, încât puteai considera ziua aceea, fără teama că ai greşi, mai frumoasă decât cele dinainte. Cu atât mai mult cu cât briza care o însoţea era blândă, marină. Asemănătoare celei din lunile de vară.

Unii erau de părere că ziua aceea a fost caldă. Majoritatea nega, nu frumuseţea ei, ci căldura. Câţiva nu aveau nici o idee.

Anne Desbaresdes nu a revenit decât a treia zi după ultima ei plimbare în port. A sosit ceva mai târziu ca de obicei. Imediat ce Chauvin a zărit-o, de departe, în spatele digului, a intrat în cafenea să o aştepte. Era fără copil.

Anne Desbaresdes a intrat în cafenea tocmai când cerul era mai senin. Patroana nu şi-a ridicat ochii asupra ei, ci a continuat să tricoteze obişnuita lână roşie, în penumbra tejghelei. Desigur, mărimea tricotului crescuse. Anne Desbaresdes se apropie de Chauvin la masa unde stătuseră împreună în zilele precedente, în fundul sălii. Chauvin nu se răsese în dimineaţa aceea, ci numai în ziua precedentă. Nici chipul Annei Desbaresdes nu era îngrijit ca de obicei, nu şi-l mai pregătise, înainte să îl arate. Nici unul, nici celălalt, nu au remarcat lucrul acesta.

— Sunteţi singură, spuse Chauvin.

Ea consimţi, mult timp după ce el spuse asta. Era o evidenţă, dar încerca să o eludeze, se mira că nu a observat-o ea mai întâi.

— Da.

Pentru a scăpa de simplitatea sufocantă a acestei mărturisiri, se întoarse spre uşa cafenelei, acolo unde era marea. Turnătoria coastei zumzăia în sudul oraşului. În port, nisipul şi cărbunele se descărcau, ca de obicei.

— E frumos, spuse ea.

Cu aceeaşi mişcare ca şi a ei, Chauvin privi afară, scrută atmosfera cu un fel de orbire, aerul.

— N-aş fi crezut că se va întâmpla atât de repede.

Liniştea dintre ei dura. Patroana se întoarse spre aparatul de radio, îl deschise, fără nici o nerăbdare, cu duioşie chiar. O femeie cânta, departe, într-un oraş străin. Anne Desbaresdes se apropie de Chauvin şi nu invers.

— Începând cu această săptămână, copilul meu va fi adus de alţii la lecţia de pian a domnişoarei Giraud. Am acceptat lucrul acesta.

Bău ce mai rămăsese în pahar, cu înghiţituri mici.

— Fără îndoială că e mai bine, spuse el.

Intră un client, apatic, singur, foarte singur. Comandă şi el vin. Patroana îl servi, apoi se duse să-i servească pe ceilalţi doi clienţi din sală, deşi ei nu o ceruseră. Cei doi au băut vinul imediat, fără nici un cuvânt pentru ea. Anne Desbaresdes vorbi precipitat.

— Ultima oară am vomat vinul acesta. Beau încontinuu de câteva zile.

— Asta nu mai are importanţă, acum.

— Vă rog..., imploră ea.

— În fond, putem alege să vorbim sau să nu spunem nimic, cum vreţi.

Ea examină cafeneaua, apoi pe el, tot spaţiul acela, şi iarăşi îşi opri ochii asupra lui, implorând un ajutor care nu venea.

— Am mai vomat şi altădată, dar din alte motive. Cu totul altele, înţelegeţi. Să bei atâta vin deodată, într-un timp atât de scurt, e ceva neobişnuit pentru mine. Cât am putut să vomit! Nu mă mai puteam opri, am crezut că nu mă voi mai opri niciodată, dar brusc s-a întâmplat. Voinţa mea nu a avut nici un rol în asta.

Chauvin îşi sprijini coatele de masă şi capul în mâini.

— Sunt obosit.

Anne Desbaresdes îi umplu din nou paharul şi i-l întinse. Chauvin nu îi rezistă.

— Pot să tac, se scuză ea.

— Nu.

Îşi aşeză mâna lângă a ei, pe masă, în ecranul umbros proiectat de corp.

— Lacătul era pe poarta grădinii, ca de obicei. Era vreme bună, abia dacă bătea vântul. La parter, geamurile erau luminate.

Patroana puse deoparte tricotul roşu, clăti paharele şi, pentru prima oară, nu se mai îngrijoră de faptul că ei doi îşi prelungeau foarte mult întâlnirea. Se apropia sfârşitul programului de lucru.

— Nu mai avem mult timp, spuse Chauvin.

Soarele a început să scapete. Bărbatul îi urmărea cu privirea cursa arămie şi lentă, proiectată pe peretele din spatele sălii.

— Copilul acesta, spuse Anne Desbaresdes, nu am avut timp să vă spun...

— Ştiu, spuse Chauvin.

Ea îşi retrase mâna de pe masă, o privi pe a lui Chauvin, întinsă acolo, tremurătoare. Anne începu să scoată nişte sunete guturale, îndurerate, acoperite de radio, perceptibile numai pentru el.

— Câteodată, spuse ea, cred că l-am inventat...

— Ştiu, copilul, o întrerupse Chauvin cu brutalitate.

Geamătul Annei Desbaresdes urcă iar din rărunchi, mai puternic. Ea îşi puse iar mâna pe masă. El îi urmă gestul din priviri şi înţelese cu greu că trebuie să facă acelaşi lucru, îşi ridică mâna care era ca plumbul şi o puse peste a ei. Mâinile lor erau atât de reci încât atingerea era iluzorie, numai intenţia era reală, nimic altceva nu era posibil, doar intenţia. Cele două mâini rămaseră astfel, fixate într-o poză mortuară. Totuşi geamătul Annei Desbaresdes se opri.

— Pentru ultima oară, imploră ea, spuneţi-mi.

Chauvin ezită, cu privirile împrăştiate pe peretele de fundal, apoi se decise să vorbească într-un anume fel, ca despre o amintire.

— Niciodată, înainte să o întâlnească, nu a crezut că va simţi dorinţa.

— A consimţit până la capăt?

— Absolut!

Anne Desbaresdes ridică spre Chauvin o privire absentă. Vorbi cu o voce subţire, aproape copilăroasă.

— Aş vrea să înţeleg de ce era atât de uluitoare dorinţa aceea pe care a simţit-o el.

Chauvin nu o privea. Vocea lui era gravă, fără timbru, ca a unui surd.

— Nu merită să încerci. Nu se poate ajunge cu înţelegerea până aici.

— Există anumite lucruri, ca acesta de pildă, care trebuie depăşite?

— Aşa cred.

Anne Desbaresdes căpătă o expresie ternă, aproape imbecilă. Buzele îi erau gri şi tremurau, paloarea chipului se accentuase, ca înainte de plâns.

— Ea nu a făcut nimic să îl împiedice, spuse, cu voce joasă.

— Nu. Să mai bem puţin vin.

Ea bău, cu înghiţituri mici. Bău şi el. Buzele lui tremurau, la fel şi paharul.

— Timpul, spuse el.

— Trebuie mult, mult timp?

— Cred că da. Dar nu ştiu nimic sigur – continuă, cu voce scăzută – nu ştiu nimic, ca şi dumneavoastră. Nimic.

Anne Desbaresdes îşi opri lacrimile. Reluă cu o voce rezonabilă, parcă trezită pentru un moment.

— Ea nu va mai vorbi niciodată.

— Ba da. Într-o zi, într-o dimineaţă frumoasă, va întâlni pe cineva cunoscut şi va trebui să spună „bună ziua". Sau poate va auzi cântând un copil, va fi vreme bună şi ea va spune că e vreme bună. Totul va reîncepe.

— Nu.

— Depinde de ceea ce vreţi să credeţi, nu are importanţă.

Sirena răsună, enormă, şi se făcu auzită în toate colţurile oraşului, chiar mai departe, în suburbii, în comunele înconjurătoare, amplificată de zgomotul mării şi al vântului. Asfinţitul se lăsa, parcă mai aprins pe pereţii sălii. Aşa cum se întâmplă deseori la crepuscul, cerul câştigă un soi de imobilitate, asistată de calmul gonflabil al norilor. Dar soarele nu se mai lăsa acoperit, ci strălucea liber, cu ultimele sale flăcări. Sirena, în seara aceea, a fost interminabilă. Dar până la urmă tot s-a oprit, la fel ca în celelalte seri.

— Mi-e frică, murmură Anne Desbaresdes.

Chauvin se apropie de masă, căutând-o, apoi renunţă.

— Nu pot.

Ea făcu atunci ceea ce el nu putuse să facă. Înaintă spre el atât de aproape, încât buzele lor se atinseră. Atingerea se prelungi, buzele rămaseră unele peste altele, pecetluindu-se reciproc şi reluând ritul mortuar pe care mâinile lor îngheţate şi tremurătoare îl săvârşiseră deja, cu un moment mai devreme. S-a făcut.

De pe străzile învecinate creştea deja o rumoare pâsloasă, tăiată de strigăte vesele şi mulţumite. Şantierul naval des-

chisese porţile pentru cei opt sute de angajaţi. Nu era departe de acolo. Patroana aprinse lumina de deasupra barului, deşi asfinţitul era strălucitor. După o ezitare, se apropie de ei şi îi servi cu vin, deşi cei doi nu ceruseră. Nici măcar nu îşi vorbeau. Era un ultim gest de solicitudine. După ce îi servi, patroana rămase acolo, lângă ei, căutând ceva să le spună, dar negăsind nimic, se îndepărtă.

— Mi-e frică, spuse din nou Anne Desbaresdes.

Chauvin nu răspunse.

— Mi-e frică, aproape că strigă Anne Desbaresdes.

Chauvin continuă să nu răspundă. Anne Desbaresdes se aplecă mult, aproape că atinse masa cu fruntea şi acceptă frica.

— Trebuie să rămânem unde ne aflăm, spuse Chauvin. Şi adăugă: Trebuie să se întâmple şi asta câteodată.

Intră un grup de muncitori, care îi văzuseră deja. Au evitat să îi privească, fiind şi ei la curent cu toată povestea, ca patroana şi întreg oraşul. Un cor de conversaţii diverse, aplatizat de o discreţie exacerbată, umplu cafeneaua.

Anne Desbaresdes se ridică, în încercarea ei prelungită de a se apropia, pe deasupra mesei, de Chauvin.

— Poate că nu se va întâmpla, murmură ea.

Probabil că el nici nu a auzit-o. Femeia îşi puse vesta, o închise şi o strânse pe ea, înainte să fie prinsă din nou de acelaşi geamăt sălbatic.

— Este imposibil, spuse ea.

Chauvin auzi.

— Un minut, spuse el, şi ni se poate întâmpla.

Anne Desbaresdes aşteptă acest minut, apoi încercă să se ridice de pe scaun. Reuşi să facă asta, se ridică. Chauvin

se uita în altă parte. Bărbaţii din jur se fereau să privească spre femeia aceea adulteră. Ea era în picioare.

— Mi-aş dori să fii moartă, spuse Chauvin.

— S-a sfârşit, răspunse Anne Desbaresdes.

Întoarse scaunul astfel încât să nu se mai poată aşeza. Apoi făcu un pas înapoi şi se răsuci. Mâna lui Chauvin bătu aerul şi căzu pe masă. Dar ea nu o văzu, părăsise deja spaţiul unde era el.

Ea întoarse faţa spre apus, traversând grupul de bărbaţi de la bar, în lumina roşie care marca sfârşitul acelei zile.

După plecarea ei, patroana a dat mai tare aparatul de radio. Câţiva bărbaţi au remarcat, cu ochi critici, că ea era prea împlinită, după părerea lor.

ÎN COLECŢIA **BIBLIOTECA DESCHISĂ** A APĂRUT:

Alain ROBBE-GRILLET — Cuvânt înainte la o viaţă de scriitor

ÎN COLECŢIA **BIBLIOTECA DESCHISĂ** ÎN CURÂND:

Roland BARTHES — Gradul zero al scriiturii.
Noi eseuri critice

Roland BARTHES — Eseuri critice

Roland BARTHES — Lecţia. Plăcerea textului.
Roland Barthes despre Roland Barthes

ÎN COLECŢIA **CARTIER POPULAR** AU APĂRUT:

Emil GÂRLEANU — Din lumea celor care nu cuvântă

George COŞBUC — Opera poetică

Mihail BULGAKOV — Maestrul şi Margarita

ÎN COLECŢIA **CARTIER CLASIC** AU APĂRUT:

Mateiu I. CARAGIALE — Craii de Curtea-Veche

STENDHAL — Roşu şi negru

GOETHE — Suferinţele tânărului Werther

O'HENRY — Ofranda magilor

Guy de MAUPASSANT — Bel-Ami

Aleksandr PUŞKIN — Dama de pică

Venedikt EROFEEV — Moscova-Petuşki

Mihail BULGAKOV — Maestrul şi Margarita

Ryunosuke AKUTAGAWA — Rashomon

Mihail LERMONTOV — Un erou al timpului nostru

Virginia WOOLF — Trei guinee

Julio CORTAZAR — Celălalt cer

Liviu REBREANU — Pădurea spînzuraţilor

Liviu REBREANU — Ion

ÎN COLECŢIA **POESIS** AU APĂRUT:

Marin SORESCU — Opera poetică (casetă, 2 volume)

Tudor ARGHEZI — Opera poetică (casetă, 2 volume)

Nicolae LABIŞ — Opera poetică (casetă, 2 volume)

Mircea DINESCU — Opera poetică (casetă, 2 volume)

Emil BRUMARU — Opera poetică (casetă, 3 volume),
ediţia a II-a revăzută şi mult adăugită

Nichita STĂNESCU — Opera poetică (casetă, 2 volume)

Serghei ESENIN — Opera poetică (casetă, 2 volume)

EMINESCU — Opera poetică (casetă, 4 volume), ediţia a III-a

George BACOVIA — Opera poetică

Şerban FOARŢĂ — Ethernul pheminin

DANTE — Divina comedie (casetă, 5 volume), ediţia a II-a

Vasile ALECSANDRI — Opera poetică (casetă, 3 volume), ediţia a II-a

Aleksandr BLOK — Versuri despre Preafrumoasa Doamnă.
Traducere: Emil Iordache

Vasko POPA — Opera poetică (casetă, 2 volume)

MINULESCU — Opera poetică (casetă, 2 volume)

TOPÎRCEANU — Opera poetică (casetă, 2 volume)

BARBU — Opera poetică (casetă, 2 volume)

Georg TRAKL — Opera poetică (casetă, 2 volume)

COŞBUC — Opera poetică (casetă, 2 volume)

Cezar IVĂNESCU — Opera poetică (casetă, 2 volume)

MACEDONSKI — Opera poetică (casetă, 3 volume)

MACEDONSKI, PETICĂ, PILLAT — Versuri (casetă, 3 volume)

URMUZ, FUNDOIANU, VORONCA — Versuri (casetă, 3 volume)

MINULESCU, PRIBEAGU — Versuri (casetă, 2 volume)

TOPÎRCEANU, MINULESCU — Versuri (casetă, 2 volume)

ÎN COLECŢIA **CARTIER DICŢIONAR** AU APĂRUT:

Ştefan OPREA, Anca-Maria RUSU — Cartea Oscarurilor

DEI Junior

Dicţionar enciclopedic junior

Dicţionar enciclopedic, ediţia a V-a

Dicţionar enciclopedic ilustrat (DEI)

Dicţionar englez-român

Dicţionar român-englez

Dicţionar Statele lumii – 2004

Dicţionar explicativ şcolar

Dicţionar. Cincizeci de portrete biblice

Dicţionar român-rus (39 000 de cuvinte)

Dicţionar de simboluri literare

Mioara AVRAM — Cuvintele limbii române
între corect şi incorect

ÎN COLECŢIA **CARTIER ISTORIC** AU APĂRUT:

Robert MUCHEMBLED — Orgasmul şi Occidentul.
O istorie a plăcerii din secolul al XVI-lea până în zilele noastre

Michel PASTOUREAU — Albastru. Istoria unei culori

Georges VIGARELLO — O istorie a frumuseţii

Jean LACOUTURE — Stendhal. Fericirea rătăcitoare

Ovidiu PECICAN — Sânge şi trandafiri.
Cultură ero(t)ică în epoca ştefaniană

Tudorel ILIE — Winston Churchill. Momente care au schimbat lumea

Adrian Gabriel LEPĂDATU — Mişcarea legionară: între mit şi realitate

Michel PASTOUREAU — O istorie simbolică a Evului Mediu occidental

Micheline TENACE — Creştinismul bizantin

Robert MUCHEMBLED — Pătimiri ale femeilor
în vremea reginei Margot (1553-1615)

Robert MUCHEMBLED — O istorie a diavolului

Michel BEAUD — Istoria capitalismului de la 1500 pînă la 2000

Anton CARAGEA — Pagini de istorie ascunsă.
Afaceri celebre, personalităţi controversate, morţi misterioase

Alfred-Louis de PREMARE — Originile islamului.
Între scriitură şi istorie

Jean FLORI — Război sfînt, jihad, cruciadă.
Violenţă şi religie în creştinism şi islam

Chantal DELSOL, Michel MASLOWSKI, Joanna NOWICKI —
Mituri şi simboluri politice în Europa Centrală

Alain DEMURGER — Cavalerii lui Christos.
Ordinele religios-militare în Evul Mediu (sec. al XI-lea–al XVI-lea)

Mario TURCHETTI — Tirania şi tiranicidul. Forme ale opresiunii
şi dreptul la rezistenţă din Antichitate pînă în zilele noastre

Alain GUERREAU — Viitorul unui trecut incert
(Ce fel de istorie a Evului Mediu în secolul al XXI-lea?)

Michel WINOCK — Vocile libertăţii
(Scriitori angajaţi din secolul al XIX-lea)

Michel WINOCK — Secolul intelectualilor

Iulian FRUNTAŞU — O istorie etnopolitică a Basarabiei (1812-2002)

N. GEORGESCU — Moartea antumă a lui Eminescu (1883-1889)

Eric HOBSBAWM — Era revoluţiei (1789-1848)

Eric HOBSBAWM — Era capitalului (1848-1875)

Eric HOBSBAWM — Era imperiului (1875-1914)

Eric HOBSBAWM — Era extremelor (1914-1991)

Barry BUZAN — Popoarele, statele şi teama

J.-M. GAILLARD, A. ROWLEY — Istoria continentului european
(De la 1850 pînă la sfîrşitul secolului al XX-lea)

ÎN COLECŢIA **VERDE** AU APĂRUT:

Bryan PERRO — Amos Daragon, amurgul zeilor

Bryan PERRO — Amos Daragon, cheia cetăţii Braha

Bryan PERRO — Amos Daragon, stăpînul măştilor

PLUTARH — Oameni iluştri al Greciei antice

PLUTARH — Oameni iluştri al Romei antice

Jean-Pierre DAVIDTS — Întoarcerea micului prinţ

Alexandru MACEDONSKI — Poezii

Ion CREANGĂ — Cele mai frumoase povestiri

CARTIER POPULAR CONTEMPORAN

MARGUERITE DURAS

MODERATO CANTABILE

"Noul roman al lui Marguerite Duras, *Moderato cantabile*, s-ar putea defini astfel: Doamna Bovary rescrisă de Bela Bartok – dacă nu ar fi vorba, înainte de toate, de un roman de Marguerite Duras (care nu seamănă, finalmente, cu nimeni altcineva) şi de cea mai bună carte a sa (ceea ce nu-i puțin spus)."

Claude ROY, *Madame Bovary réécrite par Bela Bartok*

CARTIER